

Tiina Jääskeläinen
Virve Peltokangas
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Monialainen ja yhteensovittava johtaminen
Sosionomi YAMK
Opinnäytetyö, 2024

TILAPÄISHOIDON PALVELUMALLIN KEHITTÄMINEN HELSINGIN KAUPUNGIN LASTENSUOJELUUN JA PERHESOSIAALITYÖHÖN

TIIVISTELMÄ

Tiina Jääskeläinen ja Virve Peltokangas

Tilapäishoidon palvelumallin kehittäminen Helsingin kaupungin lastensuojeluun ja perhesosiaalityöhön

69 sivua ja 7 liitettä

Kevät 2024

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi YAMK

Monialainen ja yhteensovittava johtaminen

Opinnäytetyömme on työelämälähtöinen kehittämistyö, jonka tarkoituksena oli kehittää Helsingin kaupungin tukiperhetoimintaa. Kehittämistyön tuloksena loimme palvelumallin uudesta lastensuojelun ja perhesosiaalityön palvelusta, tilapäishoidosta. Syntyneen palvelumallin tavoitteena on lisätä palvelun saatavuutta oikea-aikaisesti nykyistä useammalle tukea tarvitsevalle perheelle laajentamalla lastensuojelun ja perhesosiaalityön palveluvalikkoa tilapäishoitopalve-
lulla.

Suunnittelimme tilapäishoidon palvelumallin osana Suomen kestävän kasvun ohjelmaa, jossa työskentelimme projektisuunnittelijoina syksyllä 2022. Suomen kestävän kasvun ohjelma on Euroopan Unionin rahoittama hanke, jonka yhtenä tavoitteena on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen.

Tilapäishoidon palvelumallin kehittämisprosessi eteni asiantuntijahaastattelujen, työkokousten ja tapaamisten kautta ja tuotettu tieto toimi kehittämistyön pohjana. Tilapäishoidon palvelumalli käsittää tilapäishoidon palvelukuvauksen, asiakasryhmän määritelmän sekä palvelun hakemisen, palvelun järjestämisen ja muut tilapäishoitoon liittyvät asiat. Palvelumalli arvioitiin lastensuojelu ja perhesosiaalityössä joulukuussa 2022 ja se toimi ohjaavana dokumenttina palvelun toteutuksen valmistelussa. Uusi tilapäishoitopalvelu aloitettiin syksyllä 2023.

Asiasanat: tukiperhepalvelu, tilapäishoito, kehittämistyö

ABSTRACT

Tiina Jääskeläinen and Virve Peltokangas

Development of a temporary care service model for child welfare and family social work in the City of Helsinki

69 Pages and 7 appendices

Spring 2024

Diaconia University of Applied Sciences

Master's Degree Program in Social and Health Services

Master's Degree (MA) in Interdisciplinary and Collaborative Leadership

Our thesis was a working life-oriented development project, and its purpose was to develop the support family activities of the city of Helsinki. We created a new respite care service model for child protection and family social work service as a result. The goal of the resulting new service model is to increase the availability of the service in a timely manner to more families in need of support than at present. This is done by expanding the service menu of child protection and family social work with a temporary care service.

We designed the service model as part of the Sustainable Growth project, in which we worked as project designers in the fall of 2022. The Sustainable Growth project is a program funded by the European Union, which has the objective to strengthen the availability of social and healthcare services.

The development process of the respite care service model progressed through expert interviews, project meetings and consultations with the expert. The information produced served as the basis for the development work. The service model includes the respite care service description, the definition of the customer group, as well as applying for the service, organizing the service and other issues related to respite care. The service model was evaluated in the child welfare and family welfare work in December 2022 and served as a guiding document in the preparation of the service implementation. New temporary care service started in autumn 2023.

Keywords: support family service, respite care, development project

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 TUKIPERHETOIMINTA PALVELUNA	6
2.1 Tukiperhetoiminnan tarkoitus ja tavoitteet.....	7
2.2 Tukiperheeksi hakeminen ja ennakkovalmennus.....	8
2.3 Tukiperhepalvelun järjestäminen ja valvonta Helsingin kaupungilla....	10
2.4 Tukiperhepalvelun prosessi Helsingin kaupungilla.....	11
3 TUKIPERHEPALVELUN LÄHTÖKOHDAT JA SAATAVUUS	13
3.1 Tukiperhepalvelun tarve	14
3.2 Tukiperhepalvelun vaikutukset.....	16
3.3 Tukiperhepalvelun saatavuus	19
3.4 Tukiperhetoimintaa täydentävät palvelumuodot.....	20
4 KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA, TARKOITUS JA TAVOITE.....	22
5 TUKIPERHETOIMINNAN KEHITTÄMINEN JA TILAPÄISHOIDON PALVELUMALLIN SUUNNITTELU	23
5.1 Tukiperhetoiminnan kehittämisprosessi	25
5.2 Tilapäishoidon palvelumallin suunnittelu projektina	27
5.3 Projektissa käytetyt tiedonhankintamenetelmät	31
5.4 Asiantuntijahaastattelujen analyysi	34
5.5 Tilapäishoidon palvelumallin käyttöönotto ja kehittämisprosessin arviointi	39
6 TILAPÄISHOIDON PALVELUMALLI.....	43
6.1 Tilapäishoidon palvelukuvaus	44
6.2 Tilapäishoidon asiakasryhmä.....	45
6.3 Tilapäishoitopalvelun hakeminen	46
6.4 Tilapäishoitopalvelun järjestäminen	48
6.5 Muut tilapäishoitopalveluun liittyvät asiat	53
7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	54
8 POHDINTA.....	57
8.1 Asiantuntijuuden kehittyminen	58

8.2 Jatkokehittäminen	60
LIITE 1. Suunnitteluprojektin eteneminen	70
LIITE 2. Asiantuntijahaastattelu: palvelun sisällön suunnittelu	71
LIITE 3. Asiantuntijahaastattelu: tilapäishoidon asiakasryhmän määrittely ..	72
LIITE 4. Tutkimuslupa	73
LIITE 5. Suostumuslomake 1	76
LIITE 6. Suostumuslomake 2	77
LIITE 7. Tietosuojaseloste	79

1 JOHDANTO

Helsinki haluaa kaupunkistrategian mukaan olla kaupunki, jossa perheet voivat hyvin. Perheitä tuetaan monialaisesti panostamalla erityisesti varhaiseen tukeen. Yhden vanhemman perheiden jaksamista tuetaan niin, että ongelmat perheissä eivät pääsisi kasaantumaan ja lastensuojelun asiakkuudelle ei syntyisi tarvetta. (Helsingin kaupunki, 2021, s. 42.) Tukiperhe on sosiaalihuoltolain mukainen palvelu, joka voi olla tukena muun muassa jaksamiseen liittyvissä haasteissa silloin, kun perheen oma luonnollinen tukiverkosto on niukka. Lapsi viettää tukiperheessä tavallisesti yhden viikonlopun kuukaudessa. Tämä mahdollistaa säännöllisen lepo hetken tuettavan perheen vanhemmalle tai vanhemmille. Lapsi saa tukiperheen kautta turvallisia ihmissuhteita, uusia kokemuksia ja taitoja sekä mielekästä tekemistä (Kannasoja ym., 2022a). Tukiperheenä toimivat toimintaan valmenneet vapaaehtoiset perheet. (Helsingin kaupunki, i.a.-a.)

Helsingin kaupungin tukiperhetoimintaa kehitettiin talven ja kevään 2022 aikana työryhmässä, johon kuului edustajia sijoituksen sosiaalityöstä, lastensuojelun sosiaalityöstä, perhesosiaalityöstä ja asiakasohjauksesta sekä tämän työn laatijat, tukiperhetoiminnan sosiaaliohjaajat. Kehittämistyöryhmän puheenjohtajana toimi lastensuojelun ja perhesosiaalityön palvelujen päällikkö. Kehittämistyöryhmässä käsiteltiin tukiperhetoiminnan eri tasoja ennaltaehkäisevästä tukiperhetoiminnasta ammatilliseen tukiperhetoimintaan. Työskentelyn aikana havaittiin, että Helsingissä on paljon perheitä ja lapsia, jotka jäävät tukiperhepalvelun ulkopuolelle. Nykyisillä tukiperhepalveluilla ei pystytä vastaamaan heidän tarpeisiinsa, koska kaikille lapsille ei löydetä sopivia tukiperheitä. Vaille sopivaa tukiperhettä jäävät erityisesti erityistarpeiset lapset. Ratkaisuksi laadittiin kehittämissuositus, jossa Helsingin kaupungin palveluvalikkoa laajennettaisiin lastensuojelun ja perhesosiaalityön tilapäishoidolla.

Opinnäytetyömme on työelämälähtöinen kehittämissuositus, jonka tuloksena suunnitelimme Helsingin kaupungille palvelumallin uudesta tukisuhdetoiminnan palvelumuodosta, lastensuojelun ja perhesosiaalityön tilapäishoidosta. Suunnitelimme palvelumallin osana Suomen kestävästä kasvun ohjelmaa. Suomen

kestävän kasvun ohjelma on Euroopan Unionin rahoittama hanke, jonka yhtenä tavoitteena on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023). Myös tukiperhetoiminnan kehittämisen tavoitteena oli lisätä palvelun saatavuutta oikea-aikaisesti nykyistä useammalle tukea tarvitsevalle perheelle. Tähän pyritään uuden tilapäishoitopalvelun avulla.

Tilapäishoidon palvelumallin suunnittelu toteutettiin projektina syksyn 2022 aikana. Palvelumalli arvioitiin joulukuussa 2022 ja tilapäishoitopalvelu otettiin Helsingin kaupungin lastensuojelun ja perhesosiaalityön palveluvalikkoon. Palvelumalli ohjasi tilapäishoitopalvelun toteutuksen valmistelua vuoden 2023 aikana. Tilapäishoitopalvelun toiminta käynnistettiin marraskuussa 2023.

Uuden lastensuojelun ja perhesosiaalityön tilapäishoitopalvelun kehittämisen lisäksi pidämme tärkeänä kuvata opinnäytetyössämme Helsingin kaupungin tukiperhepalvelun rakennetta ja palvelun vaikutuksia. Opinnäytetyö mahdollistaa kehittämistyön monipuolisen tarkastelun ja tuottaa tärkeää tietoa tukiperhetoiminnasta. Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää tukiperhetoimintaan liittyvässä päätöksenteossa, ja siitä voivat hyötyä myös palvelua hakevat sosiaalityöntekijät ja asiakkaat. Opinnäytetyö tulee helpottamaan tukiperhetoiminnan kehittämistä Helsingissä ja sitä voidaan hyödyntää valtakunnallisesti hyvinvointialueilla, joissa järjestetään tukiperhetoimintaa.

2 TUKIPERHETOIMINTA PALVELUNA

Tässä luvussa kerromme vapaaehtoisuuteen perustuvasta tukiperhetoiminnasta palveluna ja siitä, miten tukiperhepalvelua järjestetään Helsingin kaupungilla. Tässä opinnäytetyössä kuvattu palvelumalli uudesta lastensuojelun ja perhesosiaalityön palvelusta, tilapäishoidosta, tulee täydentämään tätä jo olemassa olevaa Helsingin kaupungin tukiperhepalvelua.

Tukiperhetoiminta on vakiintunut itsenäiseksi lastensuojelun avohuollon tukitoimeksi 1980-luvun lopulla. Tällöin se miellettiin osaksi perhehoitoa ja yhdeksi lyhytaikaisen perhehoidon muodoksi. (Svenlin, 2020, s. 46.) Kun sosiaalihuoltolaki uudistettiin vuonna 2014, lastensuojelun asiakkuus ei ollut enää edellytys tukiperhepalvelulle ja siitä tuli ennaltaehkäisevä sosiaalipalvelu. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017, s. 51, s. 85.) Lastensuojelulaissa säilytettiin kuitenkin mahdollisuus tukiperheen käyttöön myös lastensuojelun avohuollon tukitoimena (L 1302/2014 7. luku 36. §).

Tukiperhe on sosiaalihuoltolain (L 1301/2014 3. luku 28. §) mukainen palvelu. Tukiperheen lisäksi sosiaalihuoltolain 28§ mukaisia sosiaalipalveluja ovat vertaisryhmätoiminta sekä tukihenkilö. Näitä palveluja voidaan myöntää erityisen tuen tarpeessa tai lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle hänen terveytensä tai kehityksensä turvaamiseksi. Muita sosiaalihuoltolain mukaisia perheiden palveluita ovat muun muassa lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö, kasvatus- ja perheneuvonta. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, i.a.-a.)

Sosiaalihuoltolain määritelmän mukaan erityistä tukea tarvitsevilla lapsella tarkoitetaan lasta, jonka kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai joka itse käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. Lapsella voi olla erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveystalveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihitteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisen tuen tarpeen tai muun vastaavan syyn vuoksi. (L 1301/2014 1. luku 3. §.)

Hyvinvointialueet voivat organisoida ja järjestää tukiperhepalvelua itse tai käyttää yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen tuottamia palveluja. Palvelun organisoimista ja toteuttamista helpottaa, jos palvelu on sovittujen työntekijöiden vastuulla. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, i.a.-b.) Lapsen tukena – tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta lapsi- ja perhesosiaalityössä (LATU) -tutkimushankkeen tulosten mukaan yleisintä on, että hyvinvointialueet järjestävät tukiperhepalvelun kokonaan itse tai osin itse ja osin ostopalveluna. LATU on Jyväskylän yliopiston ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun yhteinen tutkimus- ja kehittämishanke, joka toteutettiin vuosina 2021–2022. Hanke oli Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön rahoittama (Jyväskylän yliopisto, i.a.-a.). Palvelun järjestäminen pelkästään ostopalveluna näyttöä hankkeessa harvinaisena. (Kannasoja ym., 2022b, s. 4, s. 11.)

2.1 Tukiperhetoiminnan tarkoitus ja tavoitteet

Tukiperhetoiminnalla voidaan vastata monenlaisiin tuen tarpeisiin. Tyypillisimmin palvelun toivotaan vastaavaan perheen tuen tarpeisiin silloin, kun perheellä ei ole omaa sosiaalista verkostoa ja vanhemmilla on jaksamisen haasteita. Tukiperhetoiminta on palveluna ennaltaehkäisevä, kannatteleva ja tietoa tuottava. (Lehto-Lundén, 2020, s. 12; Kannasoja ym., 2022a.)

Ennaltaehkäisevänä palveluna tukiperhettä haetaan lastensuojelun asiakkaalle usein jo asiakkuuden alkuvaiheissa, mikäli tukiperhepalvelun edellytykset täyttyvät. Tukiperhepalvelun tarkoituksena on ennaltaehkäistä perheen ongelmien kasautumista ja lisätä suojaavia tekijöitä erityisesti yhden vanhemman perheissä, joissa on luonnollisen tukiverkoston puutetta. Tukiperhepalvelu vahvistaa perheen resursseja ja voi tukea koko perheen hyvinvointia. (Svenlin, 2020, s. 118.)

Tukiperhepalvelun tavoitteena on kannatella tuen tarpeessa olevaa lasta ja hänen perhettään hankalan elämäntilanteen yli. Tukiperhe toimii perheen palveluverkostoa täydentävänä toimintana viranomaistoiminnan rinnalla. Tyypillisesti lapsi viettää tukiperheessä säännöllisesti yhden viikonlopun kuukaudessa. Tukiperheessä lapsi saa turvallisia ihmissuhteita ja voi harjoitella sosiaalisia taitoja. Tukiperhepalvelua on mahdollista jatkaa niin pitkään, kun lapsi täyttää 18 vuotta

ja tukiperheen hakemisen edellytykset ovat olemassa. Tämä tarkoittaa sitä, että palvelu kestää yleensä useita vuosia. (Lehto-Lundén, 2020, s. 13; Svenlin, 2020, s. 117.)

Tukiperhe on tietoa tuottava palvelu. Tukiperhepalvelu on tavoitteellista ja sitä arvioidaan säännöllisesti. Palvelun aikana lapsen sosiaalityöntekijä saa tukiperhetoiminnan kautta lisää tietoa lapsesta ja mahdollisista palveluntarpeista. Tukiperheeltä saatu palaute lapsesta ja perheen tilanteesta koetaan usein positiivisena, myös vanhemman taholta. Palaute voi tarjota perheelle uusia näkökulmia vanhemmuuteen ja sillä voi olla vanhemmuutta vahvistava merkitys. Avoin vuorovaikutus on tukiperhesuhteen rakentumisen kannalta tärkeää ja se lisää luottamusta osapuolten välillä. (Svenlin, 2020, s. 121; Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, i.a-b.)

2.2 Tukiperheeksi hakeminen ja ennakkovalmennus

Tukiperheet ovat tavallisia vapaaehtoisia perheitä, jotka valmennetaan toimintaan. Tukiperheenä voi toimia kahden vanhemman perhe, lapsiperhe tai itsellinen aikuinen. Ammatillisena tukiperheenä voi toimia perhe, jonka vähintään yhdellä vanhemmalla on sosiaali-, terveys- tai kasvatustutkinto ja riittävä työkokemus lasten kanssa työskentelystä. Myös ammatilliset tukiperheet ovat vapaaehtoistoimijoita. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, i.a.-b.; Helsingin kaupunki, 2022.)

Tukiperheeksi lähtevällä tulee olla voimavaroja toimia vapaaehtoisena ja perheen oman elämäntilanteen tulee olla vakaa. Tukiperheellä on halua olla tukena ja mahdollisuus ottaa tuen tarpeessa oleva lapsi luokseen säännöllisesti ennalta sovittuna ajankohtana. Tukiperheeltä odotetaan yhteistyötaitoja, joustavuutta ja sitoutuneisuutta toimintaan. (Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikkö, 2019, s. 6.; Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, i.a.-b.)

Tukiperhetoiminnassa on huomioitava menettelytavat, jotka turvaavat lapsen koskemattomuuden ja turvallisuuden tukiperheessä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, i.a.-b.) Tukiperhetoiminnan ennakkollinen valvonta koostuu tukiperheiden

taustaselvityksistä ja tukiperhevalmennuksesta. Perheen soveltuvuus tukiperheeksi arvioidaan valmennuksen aikana kotikäynnin, keskusteluiden, rikosrekisteriotteen ja kotikunnan sosiaalitoimesta pyydetyn selvityksen perusteella. (Kannasoja ym., 2022b, s. 34.)

Työntekijät arvioivat, täyttääkö tukiperheeksi hakeutuva perhe tukiperheenä toimimisen edellytykset ja hyväksyy tukiperheet mukaan toimintaan. Arvioinnissa huomioidaan perheen kokonaistilanne, voimavarat ja onko toimintaan mukaan lähtemiselle ehdottomia esteitä. Esimerkiksi tukiperhe-ehdokkaan rikollinen toiminta on esteenä toimintaan mukaan pääsemiseksi. (Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikkö, 2019, s. 9; Helsingin kaupunki, 2023a.)

Tukiperhetoiminnan järjestäjän on huolehdittava perheiden riittävästä ennakovalmennuksesta (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, i.a.-b.). Tukiperhevalmennuksessa toimintaan hakeutuneet perheet saavat tietoa mm. lapsen oikeuksista, sosiaalihuollon ja lastensuojelun keskeisistä periaatteista, tukiperheenä toimimisesta, tukiperheen velvollisuuksista ja oikeuksista, lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä turvallisuuteen liittyvistä asioista. Ammatillisten tukiperheiden valmennuksessa huomioidaan lisäksi valmiudet toimia vaativahoitoisten lasten kanssa. Valmennukseen osallistuminen ei sido perhettä mukaan toimintaan. Valmennuksen aikana perhe saa toiminnasta lisätietoa ja voi arvioida omaa halukkuuttaan ja omia mahdollisuuksiaan lähteä mukaan toimintaan. (Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikkö, 2019, s. 7; Helsingin kaupunki, 2022.)

Tukiperheille mahdollistetaan ammattilaisen tukea, vertaistukea ja koulutusta toiminnan aikana. Lapsen vastuusosiaalityöntekijän ja toiminnasta vastaavien työntekijöiden tehtäviin kuuluu tukea tukiperhettä. Tukiperheellä tulee olla tieto, kehen voi olla yhteydessä lapsen asioissa. Tukiperheitä sitoo vaitiolovelvollisuus, joten työntekijöiden tarjoama tuki on ensiarvoisen tärkeää erityisesti silloin, jos tukisuhteessa tapahtuu jotain poikkeavaa tai tukiperheen voimavarat ovat vähissä. Tukiperheille korvataan toiminnasta aiheutuvia kuluja ja maksetaan hoitopalkkiota. (Helsingin kaupunki, 2022; Terveiden ja hyvinvoinnin laitost, i.a.-b.)

2.3 Tukiperhepalvelun järjestäminen ja valvonta Helsingin kaupungilla

Hyvinvointialueet voivat käyttää harkintaa tukiperhepalvelun myöntämisessä. Helsingin kaupungilla tukiperhepalvelun edellytysten tulee täytyä palvelua haettaessa. Tukiperhettä voidaan hakea erityisen tuen tarpeessa olevalle tai lastensuojelun asiakkaalle, jonka hoidosta vastaa vain yksi huoltaja ja jonka elämässä on vain niukasti jaksavia ja turvallisia aikuisia. Lapsen tulee kyetä luomaan vuorovaikutussuhteita uusien ihmisten kanssa ja hänellä on edellytykset yöpyä uudessa ympäristössä. Lapsen hoidon tulee olla mahdollista perheolosuhteista, esimerkiksi lapsen vakava käytöshäiriö, aggressiivisuus, itsetuhoisuus ovat esteitä tavallisen tukiperheen saamiseksi. (Helsingin kaupunki, 2023b.)

Helsingiläiselle lapselle voidaan hakea tavallista tai ammatillista tukiperhettä. Ammatillinen tukiperhetoiminta on tarkoitettu lapsille, joiden hoitoisuus esimerkiksi somaattisen sairauden, lapsen psyykkisen voinnin tai kehityksellisen häiriön vuoksi on erityisen vaativaa. Tällä hetkellä Helsingin kaupungilla ei ole ammatillista tukiperhetoimintaa omassa palveluvalikossa, vaan se ostetaan kaupungin kilpailuttamilta palveluntuottajilta. (Helsingin kaupunki, 2022.)

Helsingin kaupungilla on aloitettu vuonna 2018 kokeilu, jossa tukiperhe voi toimia kaupungin järjestämissä tiloissa. Tämä mahdollistaa tukiperhetoiminnan ryhmämuotoisesti, jolloin samana viikonloppuna toimintaan voi osallistua 4–6 lasta yhdestä tai useammasta perheestä. Tällä palvelulla voidaan vastata erityisesti suurien sisarusparvien tukiperhetarpeeseen. Tukiperheenä toimivilla aikuisilla on ammatillista osaamista ja kokemusta lasten kanssa työskentelystä ja heidät valmennetaan toimintaan samoin kuin tavalliset tukiperheet. Tällä hetkellä Helsingin kaupungin järjestämissä tiloissa toimii yksi tukiperhe. (Helsingin kaupunki, 2018a.)

Helsingissä tukiperhepalvelua tuotetaan ensisijaisesti omana palveluna ja palvelua täydennetään ostamalla palvelua palveluntuottajien ja järjestöjen kautta. Helsingin kaupungilla lastensuojelun ja lapsiperheiden erityisen tuen palveluja, kuten tukiperhettä, haetaan keskitetysti avopalveluiden asiakasohjauksen kautta. Kun sosiaalityöntekijä on arvioinut tarpeen palvelulle yhdessä perheen kanssa, hän

tekee asiakastietojärjestelmässä palvelulähetteen tarvittavasta palvelusta avopalveluiden asiakasohjaukseen. Avopalveluiden asiakasohjauksesta tukiperhepalvelulähteet ohjataan kaupungin oman tukiperhetoiminnan käsittelyyn. Mikäli lapselle sopivaa tukiperhettä ei pystytä järjestämään omana toimintana, palvelua haetaan palveluntuottajilta. (Gripenberg, 2021, s. 8.)

Tukisuhteen alkaessa tukiperheen kanssa tehdään kirjallinen toimeksiantosopimus, jossa on määritelty tukiperheen velvoitteet ja oikeudet toiminnan aikana. Tukiperhe sitoutuu huolehtimaan tuettavan lapsen kehityksestä ja hyvinvoinnista lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. Tukiperheellä on ilmoitusvelvollisuus, jos lapsen hyvinvoinnista tai kotitilanteesta herää huoli. Tukiperheillä on oikeus saada tukea tukiperheenä toimimiseen liittyvissä asioissa. Tukiperheelle maksetaan toiminnasta kulukorvaus sekä hoitopalkkio. Tukiperheille järjestetään virkistystoimintaa ja koulutusta. (Helsingin kaupunki, 2023a; Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, i.a.-b.)

Helsingin kaupungin tukiperhetoiminnan toimeksiantosopimukseen on kirjattu, että mikäli tukiperheen toiminnasta tai tukiperheen kyvystä vastata lapsen tarpeisiin nousee toiminnan aikana huoli, tukiperheen tarjoama hoito on puutteellista tai sopimatonta, on toiminnan järjestäjällä oikeus purkaa tukiperheen kanssa tehty sopimus välittömästi. Mikäli katsotaan, että puute on korjattavissa, käydään tukiperheen kanssa keskustelua siitä, onko puute korjattavissa kohtuullisessa ajassa. Toiminnan järjestäjällä on myös oikeus sopia valvonnallisista käynneistä tukiperheen kotiin. (Helsingin kaupunki, 2023a.)

2.4 Tukiperhepalvelun prosessi Helsingin kaupungilla

Tukiperheen järjestäminen perustuu lapsen ja perheen palvelutarpeeseen ja asiakassuunnitelmaan. Tukiperhettä hakiessa lapsen sosiaalityöntekijä kartoittaa perheen läheisverkoston hyödyntämällä esimerkiksi läheisneuvonpitoa. Läheisneuvonpidossa perhe ja heidän läheisensä pohtivat yhdessä sitä, miten lapsen ja perheen läheiset voisivat olla tukemassa lapsen kasvua ja kehitystä (Helsingin kaupunki, i.a.-b.). Etäisestäkin läheisverkostosta voi löytyä tuen tarjoajia ja joku,

joka voisi toimia perheen tukena tukiperheen muodossa (Svenlin, 2020, s. 223). Jos läheisverkostosta ei löydy sellaisia läheisiä, jotka voisivat toimia tukiperheen omaisesti lapsen ja perheen tukena, niin tukiperhetoiminnasta etsitään mahdollisimman hyvin lapsen tarpeisiin vastaava tukiperhe.

Sopivan tukiperheen löytyessä sovitaan aloitustapaamisesta lapsen perheen, tukiperheen ja lapsen vastuusosiaalityöntekijän kanssa. Aloitustapaamisen perusteella voidaan edetä tutustumistapaamisiin ja tukisuhteen aloittamiseen. Tukiperhetoiminnan työntekijä osallistuu tukisuhteen aloitukseen ja käy tapaamisessa läpi tukiperhetoiminnan reunaehdot ja periaatteet. Aloitustapaamisessa tehdään tukiperhesuunnitelma, josta sovitaan kaikkien osapuolten kanssa yhteisesti. Yleensä tukisuhteesta sovitaan vuodeksi kerrallaan. (Jääskeläinen & Peltokangas, 2023; Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, i.a.-b.)

Tukiperhesuunnitelmaa ja tukisuhdetta arvioidaan säännöllisesti arviointipalaverissa yhdessä asiakasperheen, tukiperheen ja lapsen vastuusosiaalityöntekijän kesken. Arviointipalaverissa sovitaan myös tukisuhteen mahdollisesta jatkosta. Tukiperhetoiminnan työntekijä osallistuu tarvittaessa arviointipalaveriin. Kun toiminnalle ei ole enää edellytyksiä tai tarvetta tai tukiperhe ei enää voi jatkaa toiminnassa, sovitaan tukisuhteen päättämisestä. Tukisuhteet pyritään päättämään suunnitellusti. Päätösvaiheessa perheillä on mahdollisuus pohtia, voisiko jo kehittyneet ihmissuhteet jatkua vielä virallisen tukiperhesuhteen jälkeenkin jossain muodossa. (Jääskeläinen & Peltokangas, 2023; Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, i.a.-b.)

3 TUKIPERHEPALVELUN LÄHTÖKOHDAT JA SAATAVUUS

Tässä luvussa käsittelemme tukiperhepalvelun tarvetta, vaikutuksia ja saataavuutta. Luku sisältää myös kartoituksen olemassa olevista tukiperhetoimintaa täydentävistä palvelumuodoista. Palvelumallin kehittämisessä on tärkeää huomioida, mistä tukiperhepalvelun tarve syntyy ja millaisia tilapäishoitoa vastaavia palveluja on jo olemassa.

Tukiperhepalvelulla pyritään vaikuttamaan positiivisesti perheen kokonaistilanteeseen. Tukiperhepalvelu on konkreettinen tuen muoto, joka voi olla perheiden tukena hyvin erilaisissa tilanteissa. Usein tukiperhettä haetaan silloin, kun perheellä on vain niukasti sosiaalisia verkostoja ja vanhemmalla tai vanhemmilla on arjessaan kuormittavia tekijöitä tai vanhemmuuden taitojen haasteita. Tyypillisesti palvelua haetaan yhden vanhemman perheisiin. Myös lapsen neuropsykiatriset sekä tunne-elämän haasteet näyttäytyvät usein tukiperhettä haettaessa. Tukiperhepalvelulla pyritään lisäämään lapsen ja perheen hyvinvointia, vaikuttamaan lapsen kehitykseen myönteisesti ja vahvistamaan vanhemman tai vanhempien voimavaroja. Tukiperhepalvelu tuo lisää jaksavia aikuisia, turvallisen ympäristön ja normaalia ikätasoista arkea lapsen elämään ja vanhempi saa hengähdystauon usein kuormittavalta tuntuvasta arjesta. (Lehto-Lundén, 2020, s. 12; Kannasoja ym., 2022b, s. 24–25.)

Koronapandemia-ajan poikkeusolojen vaikutus näkyy lapsiperheiden hyvinvoinnissa. Terveiden ja hyvinvointilaitoksen tekemän kyselyn mukaan lapsiperheiden sosiaalipalveluissa työskentelevien ammattilaisten arvio oli, että lasten ja perheiden avuntarve on kasvanut koronapandemian myötä ja ammattilaisten huoli perheiden hyvinvoinnista on lisääntynyt. Perheiden voimavarat, hyvinvointi ja jaksaminen ovat olleet koetuksella ja monet perheet ovat jääneet vaille tukiverkostoa. Esimerkiksi taloudelliset vaikeudet ovat kasvaneet ja perhesuhteiden ylläpitäminen on haastanut poikkeusolojen aikana. Lapsilla on näkynyt aikaisempaa enemmän yksinäisyyttä, turvattomuutta, koulunkäynnin ja mielenterveyden ongelmia. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2021, s. 1–3.)

Tähän kasvaneeseen palvelujen tarpeeseen vastaaminen lapsiperheiden sosiaalipalveluilla on ollut osin riittämätöntä. Epidemian aikaista palveluvelkaa purettaessa on huomioitava pandemian aikana syntyneet ongelmat ja ehkäistävät niiden pitkäaikaisia vaikutuksia. On tärkeää, että hyvinvointialueilla pyritään vastaamaan perheiden tuen tarpeeseen oikea-aikaisesti ja palvelujärjestelmiä ja palveluita kehitetään. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021, s. 6–7.)

3.1 Tukiperhepalvelun tarve

Tukiperhepalvelun hakeminen perustuu asiakkaan palvelutarpeen arvioon. Palvelujen tarvetta arvioidessa huomioidaan asiakkaan kokonaisvaltainen elämäntilanne. Palvelutarpeen arvioinnissa tehdään yhteistyötä lapsen ja hänen vanhempansa kanssa. Lapsen vastuusosiaalityöntekijä antaa tietoa käytettävissä olevista palveluista ja niiden toivotuista vaikutuksista. Lapsen toiveita palveluja haettaessa on kuunneltava ja kunnioitettava. Tukiperhepalvelu voi olla yksi perheelle haettavista palveluista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-c.)

Tukiperheen ja lapsen yhteensovittamisessa huomioidaan lapsen yksilölliset tuen tarpeet ja lapsen omat toiveet. Tukiperheen tulisi kyetä vastaamaan lapsen tuen tarpeisiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-a.) Tukiperhetoiminnassa lapsi otetaan osaksi tukiperheen arkea ja elämää, joten on tärkeää, että tukiperhe saa lapsen tuen tarpeista riittävästi tietoa ennen tukisuhteen alkamista. Tukiperhevalmennuksella ja tiedon jakamisella pyritään varmistamaan, että tukiperheellä on riittävät valmiudet ryhtyä tukiperheeksi. (Pelastakaa Lapset, i.a., s. 11–12.)

Vuonna 2022 Pelastakaa Lapset ry:n tekemän Mitä lapsiperheille kuuluu? -selvityksen mukaan suomalaisissa lapsiperheissä on monenlaisia huolia ja tuen tarpeita. Keskeisimmiksi tuen tarpeiksi tässä selvityksessä nousivat vanhempien huoli omasta jaksamisestaan, taloudelliset huolet ja tukiverkoston puute. (Pelastakaa Lapset, 2022, s. 6.) Tukiperhepalvelun suurimpana asiakasryhmänä on yhden vanhemman perheet, joilla ei juurikaan ole omaa tukiverkostoa. Tuen tarvetta voi aiheuttaa myös akuutti kriisi elämässä ja mielenterveyden tai päihteiden käytön haasteet. (Pelastakaa Lapset, 2013, s. 2; Kannasoja ym., 2022b, s. 21.)

Tukiperhepalvelun tarvetta aiheuttaa lasten sosiaalisten verkostojen vähyyden ja vanhempien tuen tarpeen lisäksi lasten neuropsykiatriset ja tunne-elämän haasteet. Vanhemman väsymys, lapsen heikko tai olematon suhde toiseen vanhempaan ja kodin vuorovaikutushaasteet näyttäytyivät LATU-hankkeen tuloksissa merkittävinä perhettä kuormittavina tekijöinä tukiperhettä haettaessa. (Kannasoja ym., 2022b, s. 23–24.).

Myös Ruotsissa, jossa lapsi ja perhe voi saada tuekseen tukiperheen (kontaktfamilj), tuen tarpeen syyt vaikuttavat olevan samankaltaisia. Westing & Österlund (2013, s. 16, s. 28, s. 39) ovat tarkastelleet tutkimuksessaan Varför barn får kontaktperson och kontaktfamilj tukiperhepalvelun käynnistämiseen liittyviä syitä. Tutkimus perustuu Tukholman alueella tehtyihin tukiperhepäätöksiin ja niiden mukaan yleisin syy tukiperhepalvelulle on ollut yksinhuoltajuus ja perheen sosiaalisten verkostojen vähyyys. Tukiperheen tarvetta on aiheuttanut myös lapsen haasteet sekä lapsen tarve saada tuekseen perheen ulkopuolinen aikuinen.

Täyttä elämää -hankkeessa (2021–2023) selvitettiin vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien lasten vanhempien kokemuksia tuen tarpeesta vuonna 2022 tehdyn hyvinvointikyselyn pohjalta. Hyvinvointikyselyyn vastasi 702 vammaisen ja erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen vanhempaa. Kyselyn tuloksista selviää, että lapsen erityisen tuen tarve heijastuu koko perheen elämään. Näin ollen lapsen saamalla palveluilla on vaikutusta koko perheeseen. Perheessä voi lisäksi olla muutakin palvelujen tarvetta. Vanhempien hyvinvoinnin tukeminen on tärkeää, koska se vaikuttaa suuresti perheen lasten hyvinvointiin. (Vammaisperheyhdistys Jaatinen ry, 2023, s. 20–27.)

Kyselyssä neuropsykiatriset häiriöt olivat suurin erityisen tuen tarpeen aiheuttaja. Kyselyyn vastanneista vanhemmista yli 70 % ilmoitti lapsella olevan neuropsykiatrisia häiriötä, kuten adhd tai autismikirjon häiriö. Kyselyssä nousi esiin, että vanhemmat kokevat usein puutteita omissa voimavaroissaan ja jaksamisessaan. Vanhempia kuormittaa lapsen erityisen tuen tarve ja moni vanhempi on huolissaan lapsen hyvinvoinnista ja riittävästä tukitoimista. Kyselyn perusteella yli 50 % perheistä on puute luonnollisesta tukiverkostosta, eivätkä he koe saavansa

läheisiltään tukea arjen sujuvuuteen. Yli 60 % vanhemmista koki saavansa itse liian vähän lepoa. Tähän vaikutti jatkuva kuormitus erityisesti yhden vanhemman perheissä ja ajan puute arjessa. (Vammaisperheyhdistys Jaatinen ry, 2023, s. 3, s. 20–27.)

3.2 Tukiperhepalvelun vaikutukset

Tukiperhepalvelulla voi olla merkittäviä positiivisia vaikutuksia tuen tarpeessa olevan lapsen ja hänen perheensä elämään. Tukiperheessä lapsi voi oppia uusia asioita. Hänen käytöksessään ja toiminnassaan voidaan havaita muutoksia. Lapsi voi esimerkiksi oppia tukiperheessä rauhoittumisen ja itsesäätelyn taitoja. Muutoksia voidaan havaita myös lapsen perheessä, esimerkiksi vanhemman suhtautumisessa lapseen. Perheen tilanne voi tasaantua, kun vanhempi saa kaivattua lepoa ja sen myötä jaksamista arkeen. Vanhempi voi tukisuhteen myötä suhtautua lapseen myönteisemmin ja saada uusia näkökulmia lapsen toiminnan havainnointiin. Positiivisen muutoksen tukeminen kotona voi olla vanhemmalle helpompaa, kun hän saa säännöllisen lepo hetken lapsen ollessa tukiperheessä. (Svenlin, 2020, s. 201–203; Kannasoja ym., 2022b, s. 59–60.)

Vaikutukset voivat näkyä sosiaalityöhön esimerkiksi vähentyneinä yhteydenottoina, palvelujen tarpeen vähenemisenä ja perheen tuen tarpeen selkeytymisenä. Tukisuhteella voi olla merkittävä ongelmia ehkäisevä vaikutus myös lapsen ja perheen tulevaisuuteen. Tukisuhde voi esimerkiksi ennaltaehkäistä lapsen oireilua nuorisoikäisenä tai ehkäistä lapsen sijoittamisen kodin ulkopuolelle. Tukiperheessä lapsi voi saada kokemuksia erilaisista toimintamalleista, jotka voivat olla merkityksellisiä tulevaisuudessa. (Svenlin, 2020, s. 201–203; Kannasoja ym., 2022b, s. 59–60.)

Tukiperhepalvelu on määräaikainen palvelu tuen tarpeessa olevalle perheelle eikä se pysty ratkaisemaan sitä ongelmaa, että perheen oma verkosto on pieni. Tukiperhepalvelua voidaan kuitenkin jatkaa siihen saakka, kun palvelun edellytykset täyttyvät tai lapsi tulee täysi-ikäiseksi. Tukiperheen sitoutuminen toimintaan pitkäaikaisesti, mielellään niin pitkään, kun tuen tarve on olemassa, on

tärkeää. Tukiperheet ovatkin usein sitoutuneita toimintaan, mutta joskus tukisuhteet päättyvät asiakkaan näkökulmasta väärään aikaan mm. tukiperheen oman elämäntilanteen muutoksen vuoksi. Tutun, lapsen verkostosta löytyneen tukiperheen tarjoaman tuen etuna voidaan pitää sitä, että ihmissuhteet kantavat usein virallisen tukiperhetoiminnan jälkeenkin. (Svenlin, 2020, s. 222–223.)

Tukiperhesuhteen arvioimisessa olisi tärkeää palvelun edellytysten täyttymisen lisäksi pysähtyä pohtimaan perheiden välille kehittyneitä ihmissuhteita ja niiden merkitystä tukiperheessä käyvälle lapselle ja hänen perheelleen. Svenlin (2020, s. 222–223) pohtii väitöskirjassaan Kannatteleva ja jännitteinen tukiperhetoiminta: lastensuojelun tukiperhetoiminnan käyttöteoria ja tukisuhteet, että tukiperhesuhteessa voisi olla enemmän tuen tarpeessa olevan perheen tukemista ja ohjaamista harrastuksiin ja perheen lähiyhteisön palveluihin sekä tapaamispaikkoihin. Tuki kohdentuisi silloin tuen tarpeessa olevan perheen mahdollisuuksien vahvistamiseen.

Lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta tukiperhepalvelun merkityksellisyys rakentuu ihmissuhteissa tukiperheen jäsenten kanssa. Tärkeää on, että suhteet ovat lapselle mielekkäitä ja vastavuoroisia ja aikuinen on lapsen luottamuksen arvoinen. Kasvunsa ja kehityksensä tueksi lapsi voi oppia tukiperheessä uusia taitoja ja luoda tärkeitä kiintymyssuhteita tukiperheen jäseniin. Tukiperheessä saadut turvalliset ihmissuhteet voivat toimia suojaavina tekijöinä haastavassa ja haavoittuvassa elämäntilanteessa. Lapsi muodostaa usein merkityksellisiä suhteita myös tukiperheen lapseen. Ihmissuhteiden lisäksi tukiperheen lemmikeistä tulee usein lapselle tärkeitä. (Lehto-Lundén, 2020, s. 118, s. 106–107, s. 113.)

Niin Lehto-Lundénin (2020, s. 108) väitöskirjatutkimuksessa Lapsi tukiperheessä: eksistentiaalis-fenomenologinen tutkimus lasten kokemuksista kuin Pelastakaa Lasten (2013, s. 4, s. 6) Olen niin onnekas, että mulla on sut – Lasten, vanhempien ja tukiperheiden kokemuksia tukiperhetoiminnasta -raportissakin kuvataan, että lapsen ei ole aina kiva mennä tukiperheeseen. Tukiperheessä voi olla lapsen kokemuksen mukaan tylsää tai se voi tuntua jännittävältä. Lapsi voi myös ikävöidä kotia, vanhempaansa tai ystäviään ja esimerkiksi pitkä matka tukiperheen luokse voi harmittaa lasta. Joskus erilaiset kodin säännöt oman kodin ja

tukiperheen välillä tai ristiriidat tukiperheen jäsenen kanssa voivat aiheuttaa lapselle ikäviä tunteita tukiperheessä.

Suurin osa tukisuhteista toimii hyvin ja niitä halutaan jatkaa yhteisestä toiveesta arviointipalavereissa. Pelastakaa Lasten (2013, s. 4–5) raportin mukaan 75 % tukiperheessä käyvistä lapsista kävi tukiperheessä mielellään ja 17 % lapsista piti tukiperheessä käymisestä joskus. Raportin mukaan lapset siis pääsääntöisesti viihtyivät tukiperheessä. Lapset kuvasivat, että tukiperheessä muun muassa leikitään, ulkoillaan ja vietetään yhdessä aikaa. Suurin osa lapsista kuvasi tukiperheen olevan mukava tai kiva.

Vaikka tukiperhepalvelulla usein vastataan vanhemman jaksamiseen liittyviin haasteisiin, on tärkeää kuulla lapsen ajatuksia ja mielipiteitä tukiperheessä käymisestä. Tärkeää on, että tukiperheen aikuiset huomioivat toiminnassaan lapsen ja hänen perheensä toiveet ja ajatukset mahdollisuuksien mukaan. Jotta tukiperhepalvelun vaikutuksia lapsen ja perheen hyvinvointiin voidaan arvioida, tukiperheen tulee raportoida toiminnasta säännöllisesti. Tukisuhteen aikana lapsen sosiaalityöntekijä tapaa perheitä arviointipalavereissa, mikä mahdollistaa yhteisen vuorovaikutuksen ja lisää ymmärrystä tukisuhteen merkityksestä lapselle ja hänen perheelleen (Svenlin, 2020, s. 200).

Tukiperhetoiminnassa ei ole ollut käytössä mittareita, joilla palvelun vaikutuksia voisi mitata. Vaikutusten arviointi on perustunut sovittuihin arviointipalaveriin, asiakasperheen ja tukiperheen raportointiin ja yhteydenottoihin. LATU-hankkeessa on vuonna 2022 kehitetty TukiArviointi-lomakkeet tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan arvioinnin ja seurannan tueksi. Lomakkeiden kehittämisen lähtökohdaksi on ollut luoda menetelmä, jolla tukisuhteiden hyvinvointivaikutuksia voidaan arvioida systemaattisesti. (Jyväskylän yliopisto, i.a.-b.) Lomakkeen säännönmukainen käyttöönotto mahdollistaisi tukiperhepalvelun vaikutusten arvioinnin.

3.3 Tukiperhepalvelun saatavuus

Tukiperhepalvelu on ollut käytössä jo pitkään, mutta tutkimusta palvelusta on tehty vasta viime vuosina (Lehto-Lundén, 2020; Svenlin, 2020; Kannasoja ym., 2022b). Valtakunnallista tilastotietoa tukiperhepalvelun järjestämisestä ja saatavuudesta on saatu vuonna 2022, kun LATU-hankkeen raportti valmistui. Tutkimushankkeessa oli kaksi osahanketta. Ensimmäinen käsitteli tukihenkilö- ja tukiperhe-toimintaa valtakunnallisesti tukihenkilö- ja/tai tukiperhetoiminnan järjestämisestä vastaavilta työntekijöiltä kerätyn tiedon pohjalta. Toinen osahanke tutki tukisuhteiden laatua ja kehitti niiden hyvinvointivaikutuksia mittaavaa arviointimallia. LATU-tutkimushanke tuotti tietoa, jota voidaan hyödyntää tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan työkäytännöissä ja tutkimuksessa. (Jyväskylän yliopisto, i.a.-a.)

LATU-hankkeen tulosten mukaan valtakunnallisesti maaliskuussa 2021 tukiperheessä kävi noin 3698 lasta ja tukiperhettä odottavia lapsia oli noin 1645 (Pulkinen, 2023, s. 2). Vapaaehtoisia tukiperheitä ei ole riittävästi ja moni lapsi joutuu odottamaan sopivaa tukiperhettä pitkään tai jää kokonaan ilman tukiperhettä. Lapsen vaativan tuen tarve hidastaa usein sopivan tukiperheen löytämistä. (Kannasoja ym., 2022b, s. 31–32.) Tukiperheistä on ollut pulaa jo pitkään. Esimerkiksi Pelastakaa Lapsien (i.a., s. 6) vuonna 2007 tekemän kyselyn perusteella vain 40 %:lle tukiperhettä hakeneista on löydetty tukiperhe puolen vuoden sisällä.

Tukiperhepalvelu nojaa vapaaehtoisiin toimijoihin, tukiperheisiin. Uusien tukiperheiden saamiseksi hyvinvointialueet ja yksityiset palveluntuottajat työskentelevät järjestämällä mm. erilaisia info- ja rekrytointitilaisuuksia. Tukiperheistä on ollut pulaa jo pitkään ja asiasta on uutisoitu lehdissä (Collin, 2021; Suominen, 2022) ja sosiaalisessa mediassa. Helsingin kaupunki järjestää säännöllisesti infotilaisuuksia, joiden tarkoituksena on jakaa tietoa perhehoidon eri muodoista ja tukiperhetoiminnasta sekä löytää uusia perheitä näihin toimintoihin (Perttu, 2023). Helsingin kaupungin tukiperhetoiminta näkyy myös sosiaalisessa mediassa, Facebookissa ja Instagramissa. Sosiaalisen median kautta jaetaan tukiperheiden arjen hetkiä, tunnelmia tukiperheiden virkistystapahtumista ja mainostetaan infotilaisuuksia.

Lehto-Lundén (2020, s. 147–148) pohtii väitöskirjassaan, että tukiperhetoiminta on toivottu lapsiperheiden tuen muoto, ja palvelua käytettäisiin enemmänkin, jos tukiperheitä olisi tarjolla tarpeeseen nähden riittävästi. Tukiperheeltä odotetaan kyvykkyyttä ja voimavaroja toimia tukiperheenä ja tukiperhetoimintaan tarvitaan monenlaisia tukiperheitä. Lehto-Lundénin mukaan tukiperheille tarjottava tuki toiminnan aikana on tärkeää, sillä asiakasperheiden problematiikka on monimutkaistunut ja ylisukupolviset ongelmat heijastuvat vääjäämättä myös tuen tarpeessa olevan lapsen elämään. Tämän myötä tukiperheiltäkin odotetaan kykyä kohdata yhä haastavampia perhetilanteita lasten kautta.

3.4 Tukiperhetoimintaa täydentävät palvelumuodot

Svenlin (2020, s. 53–54) on väitöskirjassaan kartoittanut tukiperhetoimintaa vastaavia tukimuotoja, joita yhdistää käsite tilapäishoito. Hänen mukaansa tilapäishoidon käsite yhdistetään kansainvälisestikin usein vammaisen, vanhuksen tai muuten hoivan tarpeessa olevan henkilön hoitajan hengähdystauon tarjoamaksi palveluksi. Tämän lisäksi kriisiluontoisen tilapäishoidon käsitettä käytetään lastensuojelussa esimerkiksi USA:ssa ja Englannissa, jolloin lapsi asuu muualla kuin hänen huoltajansa luona. Tämän voi ajatella vastaavan Suomessa käytettävää lyhytaikaista perhehoidon sijoitusta kodin ulkopuolelle, eikä se ole tukiperhetoimintaa vastaavaa palvelua.

Suomessa tilapäishoito mielletään usein vammaispalvelun lyhytaikaisena hoitona, jonka tavoitteena on tukea läheisen jaksamista. Lisäksi tavoitteena on tukea lapsen toimintakykyä ja mahdollistaa hoivaa ja huolenpitoa, mielekästä tekemistä ja itsenäistymistä. (Lyhytaikainen huolenpito, 2023). Vammaispalvelun lyhytaikais- ja tilapäishoitoa voidaan toteuttaa laitoshoidona, perhehoitona ja asuntoiloissa (Vernerin, 2023). Helsingin kaupungilla vammaispalvelun tilapäishoitoa toteutetaan perhehoidossa ja ryhmäkodeissa. Palvelu on pääasiallisesti asiakkaalle maksullista ja sitä haetaan vammaispalvelujen sosiaalityöntekijän kautta. (Suomi.fi, i.a.)

Helsingillä tai muilla Uudenmaan hyvinvointialueilla ei Uudenmaan kuntien tukiperhetoiminnan verkoston (henkilökohtainen tiedonanto 23.9.2022) mukaan ole omana palveluna tukiperhepalvelua täydentäviä palveluja, kuten lastensuojelun ja perhesosiaalityön tilapäishoitoa. Kartoitimme myös valtakunnallista tilannetta tilapäishoidon osalta muiden hyvinvointialueiden internetsivuilta syksyn 2023 aikana. Tutustuimme kaikkien 17 hyvinvointialueen internetsivuihin ja haimme tietoa sivuilta hakusanoilla tukiperhe, tukiperhetoiminta ja tilapäishoito. Tehtyjen hakujen perusteella hyvinvointialueilla ei ollut tarjolla vastaavaa palvelua omana toimintana.

Satakunnan hyvinvointialueella on kuitenkin ollut kokeilussa tukiperhetalo-pilotti. Pilottiin valittiin kahdeksan lasta, jotka viettivät kerran kuukaudessa tukiperhetalossa yhden vuorokauden lauantaista sunnuntaihin. Tukiperhetalon toiminta tapahtui päiväkodin tiloissa, päiväkodin ollessa suljettuna viikonloppuisin. Toiminta sai taloudellista tukea lähiympäristön yrityksiltä. Satakunnan hyvinvointialueen internet sivujen mukaan toiminta päättyi elokuussa 2023. (Satakunnan hyvinvointialue, 2023.)

Tampereen kaupunki on järjestänyt ammatillista tukileiritoimintaa vuodesta 2010 yli 12-vuotiaille lapsille tukiperheiden puutteen vuoksi (Hellsten & Ruoranen, 2012, s.2). Tukileiritoimintaa on järjestetty yhteistyössä nuorisopalvelujen ja lastensuojelun sijaishuollon asiakasohjaus Luotsin kanssa. Ammatillinen tukileiritoiminta on ollut vaihtoehtona tukiperhetoiminnalle. Pirkanmaan hyvinvointialue on päättänyt jatkaa toimintaa ainakin vuoden 2023 loppuun saakka. (Pirkanmaan hyvinvointialue, 2023.)

Yksityiset palveluntuottajat tarjoavat tilapäishoidon kaltaista tukijaksotoimintaa lastensuojelun ja sosiaalihuollon asiakkaille, joille on haasteita löytää tukiperheitä. Palvelulle ei ole yhteistä nimittäjää, sitä markkinoidaan muun muassa tukijakso- ja tukiviikonlopputoimintana. Uudenmaan kuntien tukiperhetoiminnan verkostosta saadun tiedon mukaan (henkilökohtainen tiedonanto, 23.9.2022) osa Uudenmaan kunnista ostaa tukiviikonloppupalvelua yksityisiltä palveluntuottajilta lapsille, jotka tarvitsevat vankkaa tukea. Helsingin kaupunki ei tällä hetkellä osta tukiviikonloppupalvelua yksityisiltä palveluntuottajilta.

4 KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA, TARKOITUS JA TAVOITE

Luvuissa 2 ja 3 kuvasimme tukiperhetoiminnan järjestämistä sekä sen vaikutuksia, tarvetta ja saatavuutta, jotka ovat taustana kehittämistyöllemme. Tässä luvussa kuvaamme tarkemmin kehittämistyön lähtökohtia sekä sitä, mihin uuden lastensuojelun ja perhesosiaalityön tilapäishoitopalvelun kehittämisellä pyritään vastaamaan.

Helsinki on kaupunkistrategiassaan sitoutunut tukemaan perheiden hyvinvointia monialaisesti. Se tarkoittaa muun muassa panostamista perheiden varhaiseen tukeen. Strategiassa painotetaan vauvaperheiden sekä yksinhuoltajaperheiden jaksamisen tukemista ja ongelmien kasautumisen ehkäisemistä. Varhaisen tuen toteutuessa tavoitteena on lastensuojelun asiakasmäärän kasvun pysähtyminen. (Helsingin kaupunki, 2021, s. 42.) Tukiperhetoiminta on osa perheiden varhaisen tuen palveluita. Tämän vuoksi tukiperhetoiminnan kehittäminen vastaamaan entistä paremmin perheiden palveluntarvetta on tärkeä ja ajankohtainen asia.

LATU-hankkeen (ks. luku 2) mukaan tukiperhettä joudutaan odottamaan pitkään joka kolmannessa kunnassa tai kuntayhtymässä. Vain 17 % kunnista on pystynyt järjestämään tukiperhepalvelua asiakkailleen alle kolmen kuukauden sisällä palvelun hakemisesta. Joka kolmannessa kunnassa tai kuntayhtymässä tukiperhepalvelua voi joutua odottamaan yli vuoden. LATU-hankkeen mukaan tukisuhteen aloittamista hidastavia tekijöitä tukiperheiden vähyyden lisäksi ovat vaativa tuen tarve lapsella (esim. vaikea neuropsykiatrinen häiriö), lapselle ei löydy vanhemman toiveiden mukaista tukiperhettä, lapsen ikä, lapsen terveydentila (esim. allergiat, diabetes) tai se, ettei tukiperheelle löydy toiveidensa mukaista lasta. Tulosten mukaan osa lapsista jää kokonaan tukiperhepalvelun ulkopuolelle, koska sopivaa tukiperhettä ei pystytä järjestämään. (Kannasoja ym., 2022b, s. 30–33; Kiili ym., 2022.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää Helsingin kaupungin tukiperhetoimintaa. Kehittämistyön tavoitteena on laajentaa lastensuojelun ja perhesosiaalityön palveluvalikkoa ja lisätä palvelun saatavuutta oikea-aikaisesti nykyistä

useammalle tukea tarvitsevalle perheelle. Tavoitteena on luoda palvelumalli uudesta lastensuojelun ja perhesosiaalityön palvelusta, tilapäishoidosta. Palvelumallin suunnittelu sisältää tilapäishoidon asiakasryhmän koon ja tarpeen määrittelyn sekä toiminnan sisällön ja toteutuksen suunnittelun. Tilapäishoidon palvelumalli ohjaa uuden palvelun käynnistämistä.

Tilapäishoito on palvelumuoto, joka tarjoaa kaikkein intensiivisintä tukea ja vastaa niiden lasten tarpeisiin, jotka ovat jääneet ilman tavallista tai ammatillista tukiperhettä. Tilapäishoito on sosiaalihuoltolain (L 1301/2014 3. luku 28. §) mukainen palvelu, joka on tarkoitettu erityisen tuen tarpeessa tai lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille, joiden läheisverkosto on niukka. Tilapäishoito toteutetaan ennalta sovitusti ja se on tavoitteellista palvelua, joka auttaa perhettä jaksamaan silloin, kun perheen omat voimavarat ovat vähissä.

5 TUKIPERHETOIMINNAN KEHITTÄMINEN JA TILAPÄISHOIDON PALVELUMALLIN SUUNNITTELU

Tässä luvussa kuvaamme Helsingin kaupungin tukiperhetoiminnan kehittämisprosessia sekä siihen sisältyvän tilapäishoidon palvelumallin suunnitteluprojektin. Esittelemme suunnitteluprojektin toteutuksen, siinä käytetyt tiedonhankintamenetelmät ja asiantuntijahaastattelujen analyysin vaiheet. Lisäksi arvioimme tukiperhetoiminnan kehittämisprosessia ja sen tuloksena suunnittelemaamme tilapäishoidon palvelumallia.

Kehittäminen on toimintaa, jolla pyritään muutokseen. Kehittämistoimintaan vaikuttavat kehittämisen konteksti ja ympäristö, kehittämistyön laajuus sekä toteutustapa. Kehittämistoiminnalla on selkeä tavoite, jonka tarkoituksena on parantaa ja korjata aiempia toimintatapoja tai -rakenteita tai aikaansaada uusia. (Antila, 2012, s. 20; Seppänen-Järvelä, 2004, s. 251; Toikko & Rantanen, 2009, s. 14–16.)

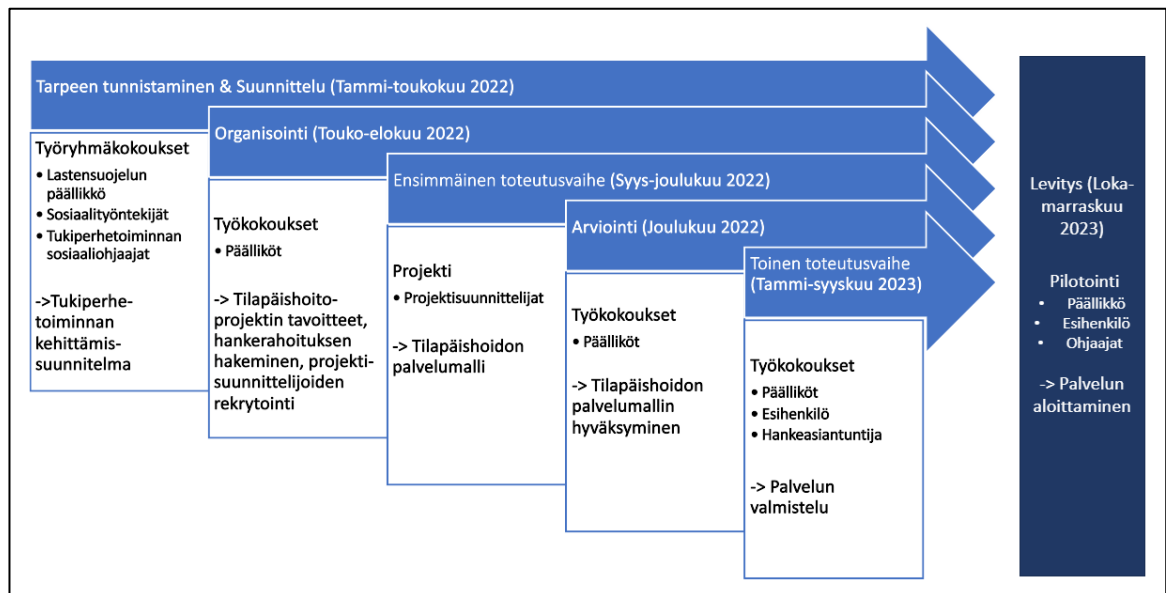
Projekti on tyypillinen tapa toteuttaa muutos, jota kehittämistoiminnalla tavoitellaan (Seppänen-Järvelä, 2004, s. 251). Projekti on toimintamuoto, jota voidaan käyttää erilaisten ongelmien ratkaisemiseen. Projektia vastaavina termeinä voidaan käyttää esimerkiksi kehittämishanketta, hanketta ja kehittämisprojektia. Projektit ovat ainutkertaisia ja niiden toiminta on hyvin rajattua sekä selkeästi määriteltyä. Projektin tavoitteet määritellään ennalta ja ne ovat muuttumattomat. Projekteissa oleellista on suunnitelmallisuus ja resursseista, kuten ajasta ja budjetista, kiinnittäminen. Projektilla kehittäminen on aikaan ja paikkaan sidottua käytännössä tehtävää kehittämis- tai uudistamistyötä, jonka tavoitteena voi olla esimerkiksi uudenlainen toimintatapa tai palvelu. (Paasivaara ym., 2013, s.14–16; Ruuska, 2012, s.18–20; Salonen ym., 2017, s.35.)

Haasteena projektin käyttämisessä kehittämisen menetelmänä voi olla esimerkiksi projektin lyhyt aikajänne, projektimittareiden puuttuminen tai riittämätön suunnittelu. Kehittämiselle tyypillistä on esimerkiksi prosessien hitaus ja ennakoimattomuus, kun taas projektille ominaista on määräaikaisuus ja suunnitelmallisuus. Sosiaalihuollossa kehittäminen sisällytetään usein osaksi päivittäistä arki-työtä. Tarve ja perusteet projektilla kehittämiselle syntyvät kuitenkin usein silloin, kun toteutetaan kertaluonteisia tavoitteita. (Oosi ym., 2009, s. 221; Seppänen-Järvelä, 2004, s. 257–258.)

Asiakkaiden tunnistaminen ja asiakkuuden merkityksen huomioiminen ovat palvelua kehitettäessä oleellisia (Antila, 2012, s. 24). Sosiaalihuollossa toiminnan tavoitteena on ihmisten hyvinvoinnin lisääminen. Keskeistä on asiakaslähtöisyys eli asiakkaiden tarpeiden ja toiveiden huomioiminen palvelun suunnitteluvaiheessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017, s. 15–16.) Asiakkaiden osallistaminen suunnitteluun voi kuitenkin olla haastavaa, kun suunnittelu toteutetaan projektina. Projektin rahoitus määrittelee usein etukäteen tavoitteet, kohderyhmän ja projektin toiminnan. (Paasivaara ym., 2013, s. 58.)

5.1 Tukiperhetoiminnan kehittämisprosessi

Lastensuojelun ja perhesosiaalityön tilapäishoidon palvelumallin suunnittelu oli osa Helsingin kaupungin tukiperhetoiminnan kehittämistä. Uuden palvelun kehittäminen on pitkä prosessi. Kokonaisuudessaan kehittämisprosessi (Kuvio 1) kesti lähes kaksi vuotta alkaen tarpeen tunnistamisesta ja suunnittelusta tammi-toukokuussa 2022 ja päättyen uuden lastensuojelun ja perhesosiaalityön tilapäishoitopalvelun käynnistämiseen marraskuussa 2023. Olimme mukana kehittämisprosessin suunnitteluvaiheessa tukiperhetoiminnan sosiaaliohjaajina ja asiantuntijoina. Ensimmäisessä toteutusvaiheessa toimimme projektisuunnittelijoina ja laadimme tilapäishoidon palvelumallin.

Kuvio 1. Uuden tilapäishoitopalvelun kehittämisprosessin vaiheet

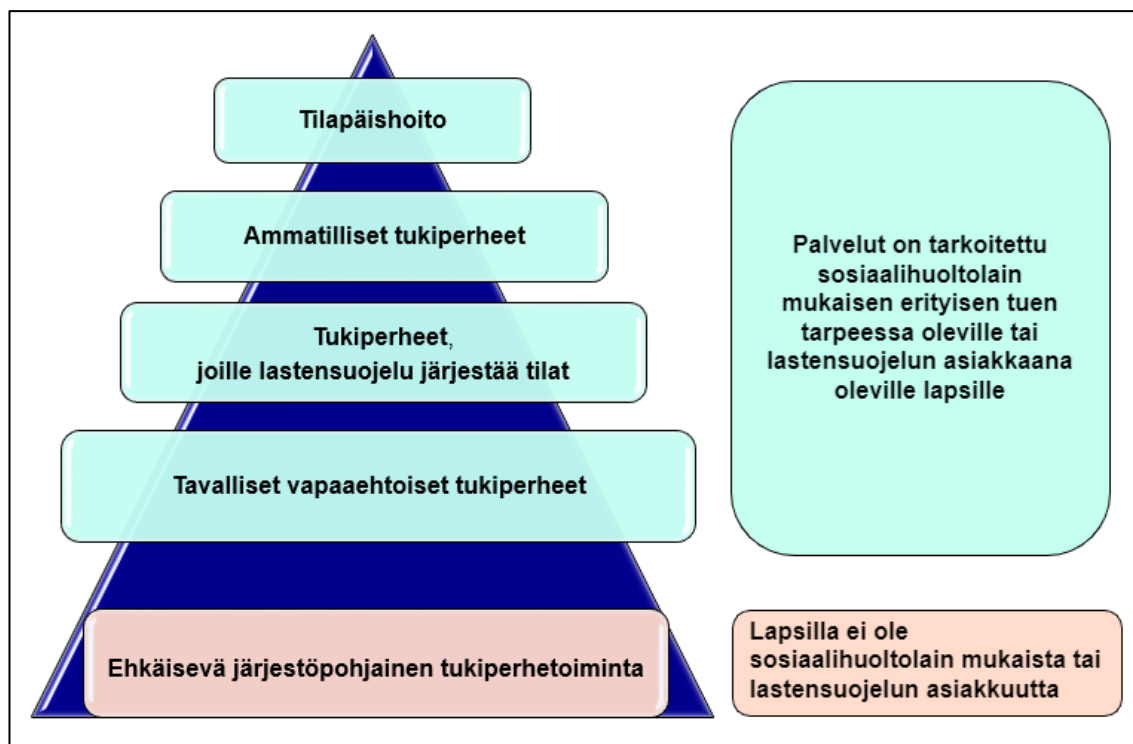
Kehittämisprosessista voidaan erottaa erilaisia vaiheita. PDCA-mallin mukaan kehittämisessä edetään toistuvien suunnitteile (plan), tee (do), tarkista (check) ja toimi (act) vaiheiden kautta. Ajatuksena on jatkuvan kehittämisen prosessi, jota voidaan hyödyntää esimerkiksi palvelun parantamiseen (Businessmap, i.a.). Lineaarisen ajattelun mukaan kehittämistyönvaiheet seuraavat toisiaan loogisessa järjestyksessä (Salonen ym., 2017, s. 52). Koska tukiperhetoiminnan kehittämisessä prosessilla oli selkeä päämäärä, uuden lastensuojelun ja perhesosiaalityön palvelun luominen, olemme jäsentäneet tukiperhetoiminnan kehittämisprosessia tilapäishoidon osalta lineaarista mallia mukailleen (Kuvio 1). Kehittämisprosessista

olemme erottaneet viisi vaihetta, jotka ovat kehittämistarpeen tunnistaminen ja suunnittelu, organisointi, toteutus, arviointi ja levitys. Vaiheet eivät kuitenkaan etene täysin lineaarisesti vaan ne limittyvät toisiinsa osittain.

Kehittämisprosessi lähtee liikkeelle kehittämistarpeen tunnistamisesta (Salonen ym., 2017, s. 52). Tukiperhetoiminnan kehittämistä tehdään jatkuvasti toiminnan sisällä. Tällöin se on osa työntekijöiden perustehtävää ja painottuu tukiperheiden rekrytoinnin, valmennuksen ja toiminnan aikaisen tuen parantamiseen. Helsingin kaupungin lastensuojelun ja perhesosiaalityön organisaatiossa tunnistettiin tarve tukiperhetoiminnan sisäistä kehittämistä laajemmalle kehittämistyölle alkuvuodesta 2022. Silloin todettiin, että erityisen vaativahoitoiset lapset jäävät perinteisen tukiperhetoiminnan ulkopuolelle.

Tukiperhetoiminnan kehittämisprosessi alkoi suunnitteluvaiheella, joka sisälsi talven ja kevään 2022 aikana moniammatillista työryhmätyöskentelyä. Työryhmään kuului lisäksi päälliköitä, sosiaalityöntekijöitä ja sosiaaliohjaajia lastensuojelusta, perhesosiaalityöstä ja avopalveluiden asiakasohjauksesta. Tärkeimpänä tavoitteena oli kehittää oma palvelutoiminta paremmin nykyistä tarvetta vastaavaksi. Työskentelyn tarkoituksena oli tuottaa kehittämisideoita sekä palvelun lisäämiseksi että vaihtoehtoisten palvelujen kehittämiseksi.

Tukiperhepalvelun kehittämistyöryhmässä valmisteltiin tukiperhetoiminnan kehittämissuunnitelma. Siinä esiteltiin ehdotus palvelun portaittaisesta mallista (Kuvio 2), jossa tukiperhetoiminnan palveluvalikkoa laajennetaan uudella palvelumuodolla, tilapäishoidolla. Palveluportaat muodostuivat järjestöpohjaisesta tukiperhetoiminnasta, tavallisista vapaaehtoisista tukiperheistä, tukiperheistä, jotka toimivat lastensuojelun järjestämässä tilassa, ammatillisista tukiperheistä sekä tilapäishoidosta. Palveluportaat etenevät ennaltaehkäisevästä palvelusta intensiivintä tukea tarjoavaan tilapäishoitopalveluun. Tukiperhepalvelut on tarkoitettu sosiaalihuoltolain mukaisen erityisen tuen tarpeessa oleville tai lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille (L 1301/2014 3. luku 28. §; L 1302/2014 7. luku 36. §). Poikkeuksena on järjestöpohjainen ehkäisevä tukiperhetoiminta, joka on tarkoitettu niille lapsille, joilla ei ole lastensuojelun tai perhesosiaalityön asiakkuutta.

Kuvio 2. Tukiperhepalvelun portaittaisuus

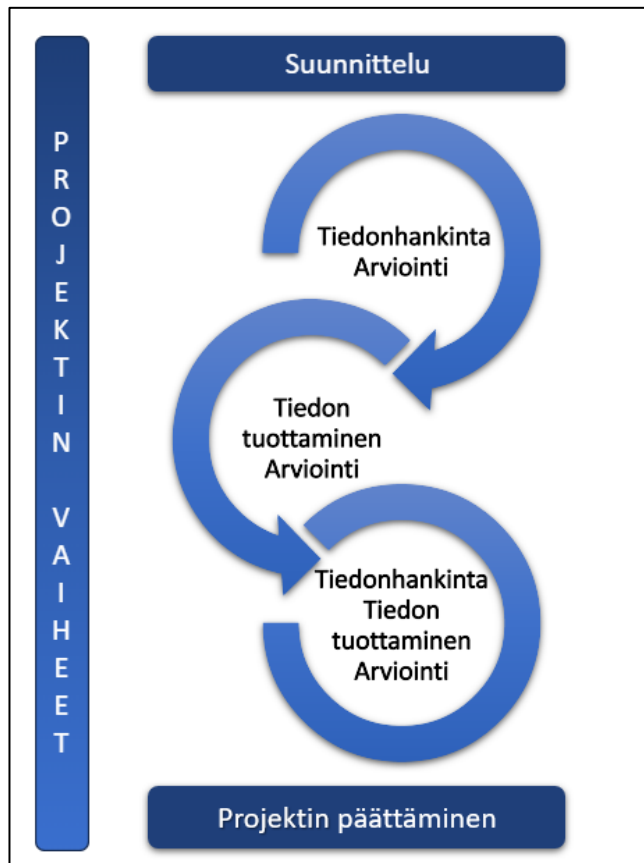
Tilapäishoidon palvelumallin suunnittelu nähtiin Helsingin kaupungin lastensuojelun ja perhesosiaalityön organisaatiossa tärkeäksi. Suunnitteluprojektia varten haettiin rahoitusta Suomen kestävän kasvun ohjelmasta (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, 2023). Rahoitus saatiin syksyksi 2022 ja työllistyimme hankkeeseen projektisuunnittelijoiksi. Projektin tavoitteena oli suunnitella tilapäishoidon palvelumalli syksyn 2022 aikana.

5.2 Tilapäishoidon palvelumallin suunnittelu projektina

Tukiperhetoimintaa kehitettäessä tilapäishoidon palvelumallin suunnittelu päätettiin toteuttaa Helsingin kaupungin lastensuojelun ja perhesosiaalityön organisaatiossa projektina. Projektin tavoitteet, resurssit, aikataulu ja kohderyhmä olivat organisaation taholta ennalta määritellyt. Projektin tavoitteena oli suunnitella tilapäishoidon palvelumalli, joka sisälsi tilapäishoidon asiakasryhmän määrittelyn sekä palvelun sisällön ja konkreettisen toteutuksen suunnittelun. Organisaatio ohjasi osittain myös projektin toimintatapoja, esimerkiksi tiedonkeruumenetelmiä. Projektin aikataulu ja resurssit vaikuttivat muun muassa siihen, että palvelun

loppukäyttäjiä ei otettu tässä vaiheessa mukaan suunnitteluun, vaikka tilapäishoidon palvelumallin suunnittelu lähtikin liikkeelle asiakkaiden tarpeesta.

Perinteisen elinkaarimallin mukaisesti projektista voidaan erottaa kolme vaihetta: suunnittelu- ja aloitusvaihe, toteuttamisvaihe sekä päättämisen- ja arviointivaihe. Elinkaarimalli korostaa projektin kertaluonteisuutta ja sen selkeää alkua ja loppua. Projekteissa voidaan kuitenkin erottaa vaihtelevasti erilaisia vaiheita. (Paasivaara ym., 2013, s. 79; Ruuska, 2012, s. 33–34.) Kehittämiskäytännöistämme etenemisestä (Liite 1) voidaan erottaa viisi erilaista vaihetta, jotka ovat suunnittelu, tiedonhankinta, tiedontuottaminen, arviointi ja projektin päättäminen. Vaiheet eivät seuraa toisiaan täysin lineaarisesti, vaan projektissa näkyy kehittämisen syklinen eteneminen (Kuvio 3), jossa vaiheet ovat toistuvia ja edellisten vaiheiden tuotoksien arviointi ja reflektiivisyys korostuvat (Ojasalo ym., 2014, s. 200; Salonen ym., 2017, s. 52). Toteutimme tiedonhankintaa ja tiedontuotantoa suunnitteluprojektin eri vaiheissa. Tiedonhankinnan ja tiedontuotannon välillä tehtiin säännöllistä arviointia.

Kuvio 3. Suunnitteluprojektin vaiheet

Projektin aikatauluun vaikutti Suomen kestävän kasvun ohjelmasta saatu projektirahoitus. Projekti oli suunniteltu toteutettavaksi kolmessa ja puolessa kuukaudessa vuoden 2022 syyskuun puolivälin ja joulukuun lopun välisenä aikana. Resurssiksi tälle ajalle oli mitoitettu yhden projektisuunnittelijan työaika. Ehdotimme, että jakaisimme tuon työn kahdelle työntekijälle, jolloin me molemmat voisimme tehdä puolet työajastamme omaa työtämme ja puolet projektisuunnittelijan työtä. Tämän ehdotuksen toteutuminen osoittautui monessa kohdassa hyväksi ratkaisuksi. Se mahdollisti yhteisen reflektoinnin ja ajatuksien peilaamisen työparin kanssa suunnitteluprojektin aikana sekä yhteisen opinnäytetyön kirjoittamisen tilapäishoidon kehittämisestä.

Suunnitteluvaiheessa kävimme yhdessä lastensuojelun ja perhesosiaalityön palvelujen päällikön kanssa läpi projektin aikataulua, tavoitteita ja menetelmiä sekä täsmensimme projektisuunnitelmaa. Lastensuojelun ja perhesosiaalityön palvelujen päälliköllä oli merkittävä rooli kehittämistyön tukena koko projektin ajan. Tapasimme säännöllisesti noin kahden viikon välein työkokouksissa, jotka toteutettiin etätapaamisina Teams:in välityksellä. Työkokoukset voidaan luokitella keskustelua edistäviin kehittämistyön menetelmiin. Kehittämistyön menetelmät ovat keinoja ja työskentelytapoja, joilla saavutetaan halutut tavoitteet. (Salonen ym., 2017, s. 55.) Työkokoukset olivat tärkeä työskentelytapa myös meidän projektisuunnittelijoiden yhteistyössä. Säännölliset työkokoukset mahdollistivat jatkuvan arvioinnin projektissa. Työkokouksissa kävimme läpi suunnitelman etenemistä ja sisältöä. Tiedon jakamisen lisäksi lisäsimme yhteistä ymmärrystä keskustelun ja reflektion kautta.

Tiedontuottaminen sisälsi konkreettista kirjoittamistyötä, jota teimme yhdessä tilapäishoidon projektisuunnittelijoina prosessinomaisesti. Kuvassimme palvelun ja sen saamisen kriteerit, asiakasryhmän sekä toiminnan sisällön ja toteutuksen. Raportoinnissa hyödynsimme esittävää menetelmää, PowerPoint -diasarjaa, josta käytämme tässä opinnäytetyössä nimeä Tilapäishoidon loppuraportti. Se toimi työvälineenämme palvelua suunniteltaessa ja siihen dokumentoimme keräämämme tiedon ja kehittämistyössä heränneet kysymykset ja ajatukset. PowerPoint-diasarjan avulla oli helppo jäsentää tietoa, kuvata prosessia ja tilapäishoidon palvelumallia sekä esitellä kehittämistyötä projektin aikana. Täydensimme

tilapäishoidon palvelumallia suunnitteluprojektin aikana jatkuvasti uuden tiedon myötä. Ennen suuria muutoksia tallensimme tiedostosta aina aiemman version, jotta pystyimme työskentelyn aikana palaamaan siihen tarvittaessa.

Hyödynsimme kehittämistyössä jatkuvasti prosessin visualisointia, tekstin ja kuvien yhdistämistä. Visuaalisten työmenetelmien avulla pystytään luomaan kuva lähtötilanteesta, tarkastelemaan prosessia yksityiskohtaisesti ja tekemään tarvittaessa siihen muutoksia sekä näkemään kehittämistyö kokonaisuutena. Visualisoinnin avulla kehittämistyöstä tulee näkyvää ja osallistavaa. (Ahonen, 2019, s. 58.) Esimerkiksi tilat oli helpompi esitellä ja hahmottaa kuvien avulla (Kuva 1). Kuvien lisäksi käytimme PowerPoint-diasarjassa erilaisia kuvioita ja taulukoita selventämään kehittämistyötä.

Tila (jatkuu)

Tilat on kalustettu.

- Oleskelutila
- Keittiö ja ruokailutila
- 5 makuuhuonetta (sänkyjä ja patjoja 5 kpl)
  - Osaan huoneista mahtuu kaksi sänkyä
- Lasten suihku- ja wc-tilat
  - 2 suihkua ja 2 wc:tä
- Sauna
- Varastotilaa ulkovälineille
- Osastolla varastotilaa
- Pyykkihuone
  - Pyykinpesukone ja kuivausrumpu
  - Eteisessä kuivauskaappi
- Henkilökunnan tilat
  - Sosiaalitilat saunan yhteydessä
  - Toimisto (työpöydät ja tuolit)
  - wc

Helsinki
19

Kuva 1. Esimerkki Tilapäishoidon loppuraportin visuaalisesta ilmeestä (Jääskeläinen & Peltokangas, 2022)

Projektin päättämisen yhteydessä luovutimme loppuraportin Lastensuojelun ja perhesosiaalityön organisaatiolle. Loppuraportissa kuvaamme tilapäishoidon palvelumallin sekä taustaa kehittämistyölle. Projektin päätyttyä raportti toimi kehittämisprosessin seuraavassa vaiheessa tilapäishoidon käynnistämisen mallina ja tukena palvelun toteutuksesta vastaaville tahoille. Raportoimme projektista kirjallisesti myös Suomen kestävän kasvun ohjelmalle. Palvelumallia arvioitiin

lastensuojelun ja perhesosiaalityön palveluissa joulukuussa 2022. Palvelumalli päätettiin toteuttaa ja tilapäishoitopalvelun valmistelu aloitettiin vuoden 2023 alussa. Tarkoituksena oli aloittaa palvelu syksyllä 2023. Oma osuutemme projektisuunnittelijoina päättyi palvelumallin valmistuttua, mutta osallistuimme kuitenkin vielä vuoden 2023 aikana työkokouksiin, joissa palvelun toteutusta suunniteltiin ja osaamistamme tarvittiin.

5.3 Projektissa käytetyt tiedonhankintamenetelmät

Toteutimme projektin tiedonhankintaa eri keinoin (Taulukko 1). Verkostoyhteistyön ja internet-hakujen avulla selvitimme, onko vastaavanlaista tilapäishoidon mallia käytössä muualla Suomessa. Tutustuimme myös aihetta käsittelevään kirjallisuuteen ja tutkimuksiin, jotka syvensivät ymmärrystä suunniteltavan palvelun taustoista. Tiloihin ja tukipalveluihin liittyviä asioita kartoitimme tutustumiskäynnillä tilapäishoidon tiloihin. Osa tilapäishoidon tiloista on yhteiskäytössä toisen yksikön kanssa. Tapaamisella tämän yksikön esihenkilön ja päällikön kanssa saimme ruokahuoltoon, siivoushuoltoon ja pyykkihuoltoon liittyvää tietoa.

Taulukko 1. Projektin tiedonhankinta

Tiedontarve	Tiedonhankinta	Aineisto
Palvelun tausta, tukiperhetoiminta ja tilapäishoito palveluina	Haut tietokannoista, kirjastot	Kirjallisuus, tutkimukset
Palvelun tausta, tilapäishoito muualla	Internet-haut	Muistiinpanot
Palvelun tausta, tilapäishoito muualla	Verkostoyhteistyö	Muistiinpanot
Tilat ja tukipalvelut	Tapaamiset	Muistiinpanot
Asiakasryhmän määrittely Toiminnan sisällön ja toteutuksen suunnittelu	Asiantuntijahaastattelut	Haastatteluaineistot -> aineistolähtöinen analyysi

Tärkeimpänä tiedonhankintamenetelmänä käytimme asiantuntijahaastatteluja. Kehittämiprojektin työkokouksissa selvitimme, keillä lastensuojelun asiantuntijoilla olisi kehittämistyömme kannalta tärkeää tietoa ja kokemusta. Haastateltaviksi valitsimme sellaisia asiantuntijoita, joilla oli keskenään erilaista osaamista. Haastateltavien kontaktointia helpotti se, että he valikoituivat omasta organisaatiostamme. Haastateltavien lopullinen määrä ei ollut meillä palvelumallin suunnittelutyötä aloittaessamme tiedossa vaan se vahvistui vasta projektin aikana. Tiedon saannin kannalta haastateltavia on riittävästi silloin, kun uudet haastattelut eivät enää tuota oleellista uutta tietoa. Tällöin aineisto on kylläntynyt eli saturaatiopiste on saavutettu. (Ojasalo ym., 2014, s.111.) Käsittelimme kaikki aineistot ja teimme laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysiä pian haastattelujen jälkeen. Puhtaaksikirjoitimme haastattelut ja peilasimme haastatteluista saatua tietoa asetettuihin tavoitteisiin. Näin meillä oli suunnitteluprojektin edetessä koko ajan kuva siitä, millaista tietoa meillä on käytettävissä ja tarvitsemmeko lisää haastateltavia. Lopulta haastattelimme yhteensä seitsemää eri asiantuntijaa.

Asiakasryhmän koon ja tarpeen määrittelyssä hyödynsimme avopalveluiden asiakasohjauksen osaamista. Haastattelimme kahta avopalveluiden asiakasohjauksen työntekijää. Kysyimme heiltä, mistä uuden palvelun, tilapäishoidon, tarve syntyy. Halusimme selvittää mm. millaiset lapset ovat jääneet ilman tavallista tai ammatillista tukiperhettä ja kuinka paljon tällaisia lapsia on.

Tilapäishoidon toiminnan sisällön ja toteuttamisen suunnittelussa otimme huomioon asiakasryhmän lisäksi toimintaympäristön. Haastattelimme viittä kehittämistyön kannalta tärkeää asiantuntijaa. Haastattelujen avulla pyrimme saamaan vastauksia siihen, mitä meidän tulisi huomioida asiantuntijoiden oman osaamisen näkökulmasta uuden palvelun kehittämisessä (Liite 2). Haastateltavilla oli osaamista mm. uuden lastensuojeluosaston perustamisesta, lastensuojeluosastojen toiminnan sisällöstä ja tukipalveluista, kuten siivous, ruoka- ja pyykkihuollosta sekä asiakasryhmän erityistarpeiden huomioimisesta. Saimme myös tärkeää tietoa henkilöstöön, esimerkiksi työryhmän kokoon ja osaamiseen, liittyvistä asioista. Haastatteleamalla useampaa asiantuntijaa, joilla on erilaista osaamista, varmistimme, että saimme tietoa mahdollisimman laaja-alaisesti.

Haastattelumenetelmänä käytimme avointa haastattelua, jolla voidaan saada monipuolisesti tietoa rajatusta aiheesta (Fox, 2009, s. 7). Avoin haastattelu ei sisällä valmista rakennetta eikä sitä sidota tiiviisti aiempaan teoriaan (Palonen & Kylmä, 2022, s. 283–284). Avoin haastattelu on menetelmänä joustava, koska haastattelun aikana voidaan palata aiempiin kysymyksiin, oikaista mahdollisia väärinymmärryksiä ja tehdä tarkentavia kysymyksiä (Tuomi, J., & Sarajärvi, A., 2018, luku 3.1. Kysely ja haastattelu). Meille oli tärkeää saada asiantuntijoilta mahdollisimman paljon tietoa heidän osaamisalueistaan liittyen tilapäishoidon suunnitteluun, emmekä halunneet rajata haastatteluita käsittelemään vain tiettyjä teemoja. Tuolloin olisimme voineet rajata jonkin oleellisen aihepiirin tai asian haastattelujen ulkopuolelle. Suunnittelimme haastattelut etukäteen (Liite 2 ja 3). Aloitimme haastattelut avoimella kysymyksellä ja käytimme tarvittaessa lisäksi apukysymyksiä. Kaikkien haastateltavien kanssa ei käyty läpi samoja kysymyksiä.

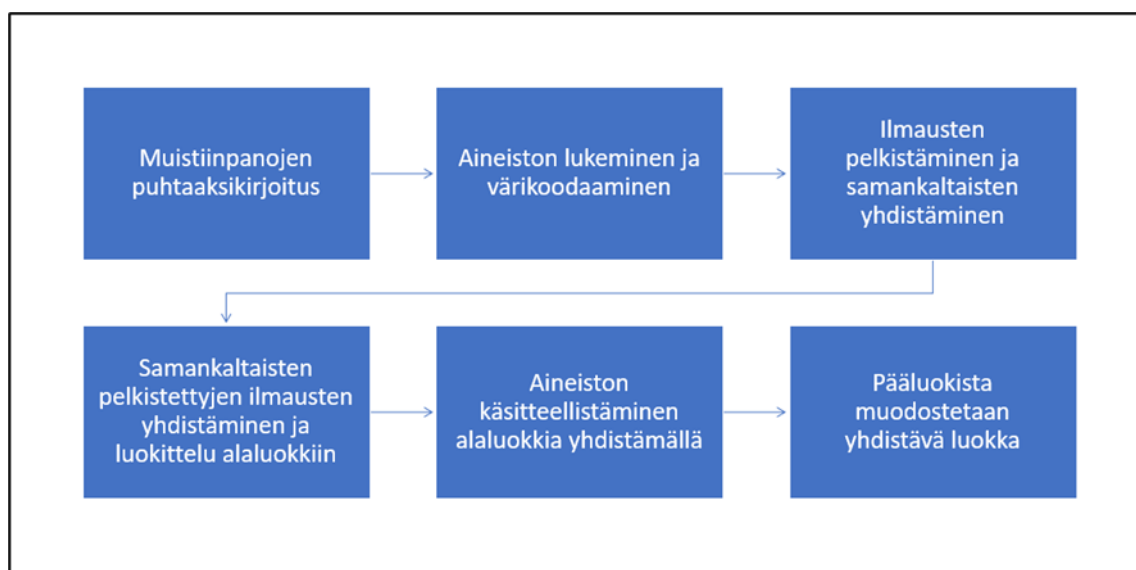
Haastattelun sujumisen varmistamiseksi aikataulutusta ja haastattelutilanne tulisi tehdä haastateltavalle mahdollisimman helpoksi (Valli & Aarnos, 2018, luku Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas). Toteutimme haastattelut Teams-kokouksina, jotta ne sopivat myös haastateltavien aikatauluihin ja toteutus onnistui projektin määräajassa. Teams oli kaikille haastateltaville ennalta tuttu sovellus, jota he käyttävät työssään päivittäin. Näin haastattelujen toteuttaminen etänä oli sujuvaa eikä haastateltavien tarvinnut opetella uuden sovelluksen käyttöä.

Teimme haastatteluista kirjalliset muistiinpanot haastattelun aikana. Kirjasimme muistiin kaikki tilapäishoidon suunnittelun kannalta oleelliset tiedot. Tämä tapa oli toimiva, koska emme tutkineet haastateltavien kokemuksia eikä työn kannalta ollut oleellista, miten haastateltavat ilmaisivat ajatuksiaan. Tallensimme muistiinpanot salasanalla suojattuun tiedostoon, jossa niitä säilytettiin suunnitteluprojektin ja vielä opinnäytetyön tekemisen ajan. Opinnäytetyöraportin valmistuttua haastatteluaineistoja sisältävät tiedostot hävitetään.

5.4 Asiantuntijahaastattelujen analyysi

Käytimme haastatteluaineiston analyysimenetelmänä laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysin avulla voidaan analysoida esimerkiksi erilaisia kirjallisia materiaaleja, kuvia, nauhoitettua puhetta tai haastatteluja. Menetelmä keskittyy sisällön merkityksiin ja niiden kuvaamiseen sanallisesti. Sisällönanalyysin avulla aineisto saadaan tiivistettyä ja selkeytettyä niin, että sen sisältämä informaatio samalla säilyy. Menetelmän avulla aineistoa voidaan analysoida järjestelmällisesti ja objektiivisesti. Analyysi voidaan tehdä aineistolähtöisesti tai jonkin aikaisemman teorian tai käsitejärjestelmän ohjaamana. (Kyngäs & Vanhanen, 1999, s. 4–7; Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku Sisällönanalyysi.)

Toteutimme sisällönanalyysin aineistolähtöisesti. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi rakentuu aineiston pelkistämisestä, ryhmittelystä ja käsitteiden luomisesta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku Aineistolähtöinen sisällönanalyysi). Aineistomme käsittely ja analyysin vaiheet on kuvattu kuviossa 4.

Kuvio 4. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheet

Aloitimme aineiston käsittelyn haastattelumuistiinpanojen puhtaaksikirjoittamisella eli litteroinnilla. Samalla merkitsimme haastateltavat koodeilla H1-H7, jotta pystyimme tarvittaessa palaamaan alkuperäiseen lähteeseen myöhemmin. Luimme aineiston huolellisesti lävitse. Analyysin tarkoituksena on selvittää, mitä

aineisto kertoo tutkittavasta ilmiöstä. Muu osa aineistosta on työn kannalta epäoleellista. (Tuomi, J., & Sarajärvi, A., 2018, luku 4.1 Yleinen kuvaus analyysin toteuttamisesta.) Etsimme aineistosta ne ajatuskokonaisuudet, jotka kuvasivat sitä, millaisia asioita tilapäishoidon palvelumallin suunnittelussa tulisi ottaa huomioon. Pelkistimme nämä ajatuskokonaisuudet yksittäisiksi ilmaisuiksi. Kävimme ilmaisut läpi etsimällä niistä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Merkitsimme samaan aihepiiriin liittyvät ilmaisut samalla värillä.

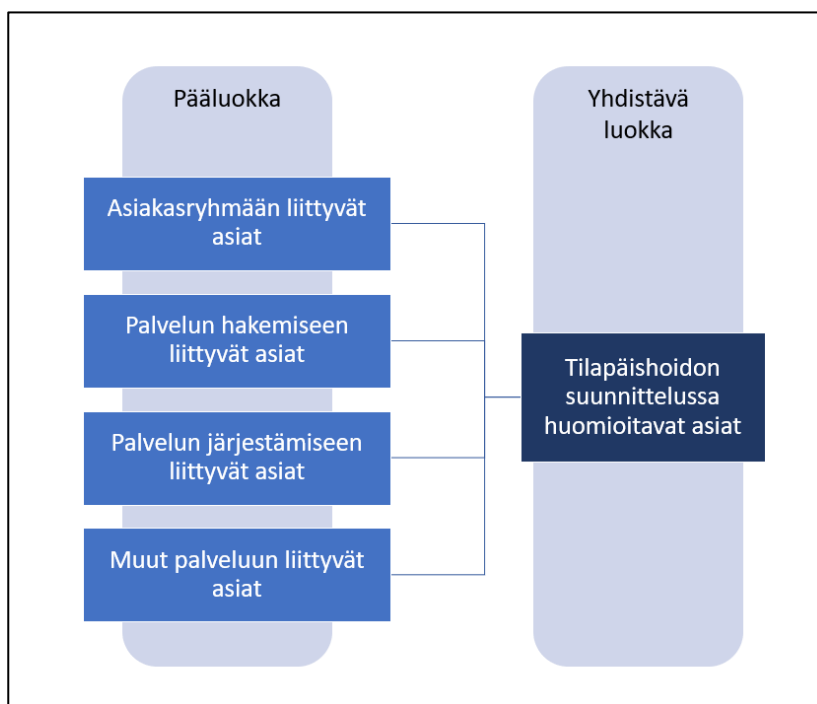
Ryhmittelimme värikoodatut ilmaisut hyödyntämällä teemoittelua. Teemoittelussa pilkottu aineisto ryhmitellään aineistosta löytyvien aihepiirien mukaan. Kategorioita abstrahoidaan eli niitä yhdistetään edelleen ja ne nimetään, jolloin samalla muodostetaan käsitteitä. (Tuomi, J., & Sarajärvi, A., 2018, luku 4.1 Yleinen kuvaus analyysin toteuttamisesta; Valli, 2018, luku Laadullisen tutkimuksen juttuhannustaiat: laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta; Kyngäs & Vanhanen, 1999, s. 4–7.) Muodostimme samaan aihepiiriin kuuluvista pelkistetyistä ilmauksista alaluokkia ja niistä edelleen yläluokkia ja pääluokkia. Pääluokista muodostimme lopulta yhdistävän luokan.

Aineiston käsittelyssä käytimme apuna taulukkoa, josta on esimerkki Taulukossa 2. Kokosimme taulukkoon pelkistetyt ilmaisut, alaluokat, yläluokat ja pääluokat sekä omat muistiinpanot.

Taulukko 2. Esimerkki taulukosta sisällönanalyysin tekemisen tukena

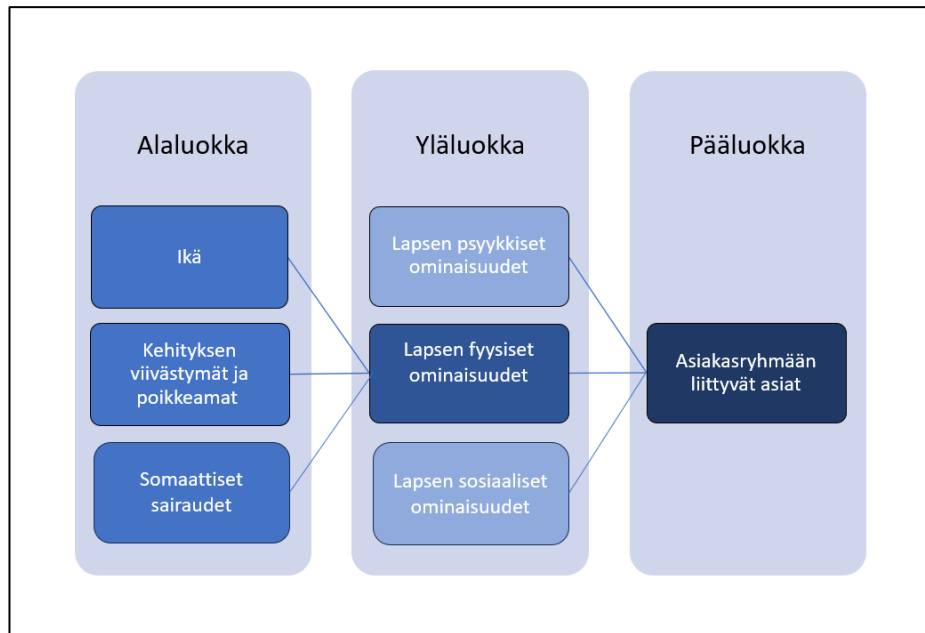
Sitaatti	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka	Oma merkintä
H2: "Sosionomien lisäksi voisi hyödyntää sairaanhoitajien osaamista"	Sosionomi Sairaanhoitaja	Koulutus	Henkilöstöön liittyvät asiat	Palvelun järjestämiseen liittyvät asiat	Mitkä kaikki koulutustaustat olisivat mahdollisia?
H1: "Henkilökunnalla tulisi olla nepsy-osaamista"	Nepsy-osaaminen	Muu osaaminen			
H3: "Pitäisi osata järjestää mukavaa toimintaa"	Toiminnallisuus				

Aineiston sisältöä yhdistäväksi luokaksi muodostimme ”tilapäishoidon suunnittelussa huomioitavat asiat” (Kuvio 5). Se on jaettu neljään pääluokkaan, joita ovat asiakasryhmään liittyvät asiat, palvelun hakemiseen liittyvät asiat, palvelun järjestämiseen liittyvät asiat ja muut palveluun liittyvät asiat. Näiden pääluokkien mukaisesti jäsensimme myös tilapäishoidon palvelumallia.

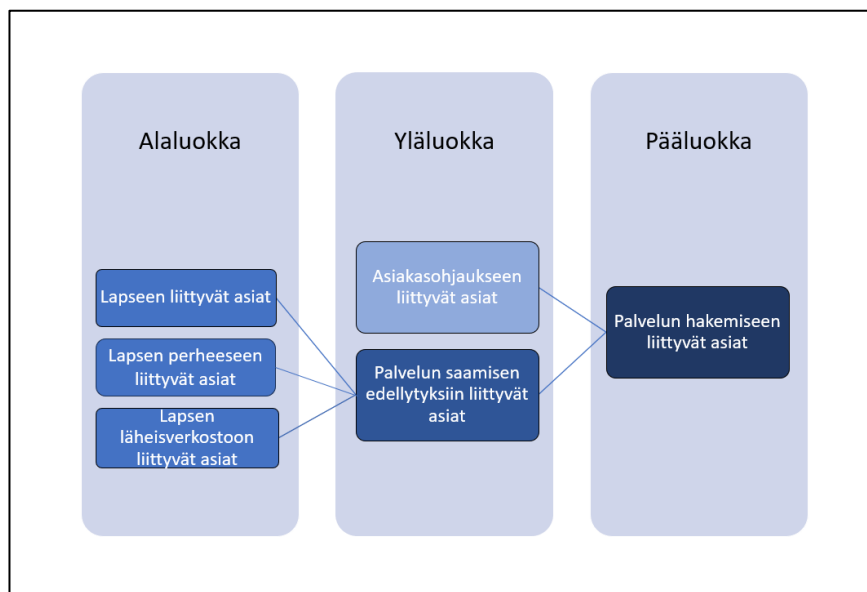
Kuvio 5. Analyysin tulos

Asiakasryhmään liittyvät asiat -pääluokka jakautuu kolmeen yläluokkaan (Kuvio 6), joita ovat lapsen psyykkiset ominaisuudet, lapsen fyysiset ominaisuudet ja lapsen sosiaaliset ominaisuudet. Yläluokat jakautuvat edelleen alaluokiksi. Esimerkiksi lapsen fyysiset ominaisuudet käsittää lapsen ikä, kehityksen viivästymät ja poikkeamat sekä somaattiset sairaudet -alaluokat.

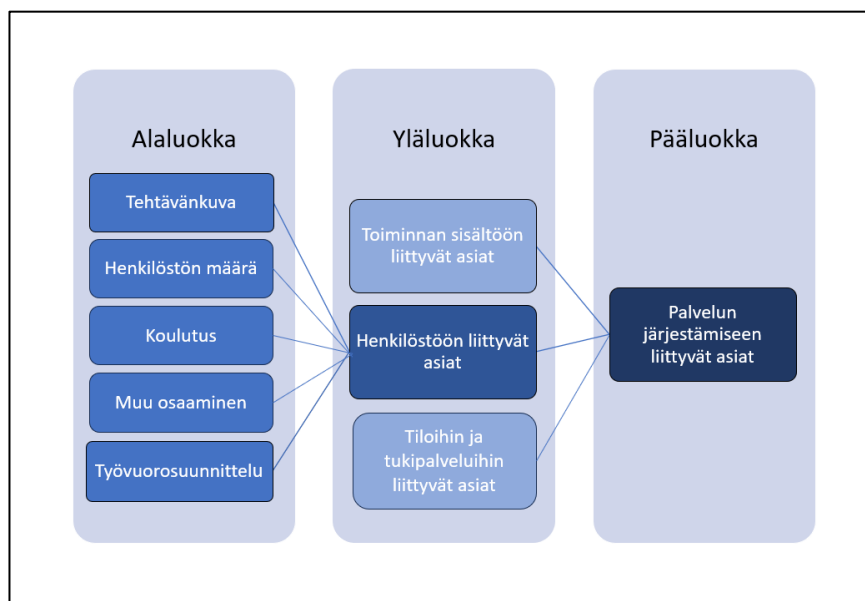
Kuvio 6. Asiakasryhmään liittyvät asiat

Palvelun hakemiseen liittyvät asiat -pääluokka jakautuu kahteen yläluokkaan, joita ovat asiakasohjaukseen liittyvät asiat ja palvelun saamisen edellytyksiin liittyvät asiat (Kuvio 7). Nämä jakautuvat edelleen alaluokkiin. Esimerkiksi palvelun saamisen edellytyksiin liittyvät asiat -yläluokka jakautuu kolmeen alaluokkaan, joita ovat lapseen liittyvät asiat, lapsen perheeseen liittyvät asiat ja lapsen läheisverkostoon liittyvät asiat.

Kuvio 7. Palvelun hakemiseen liittyvät asiat

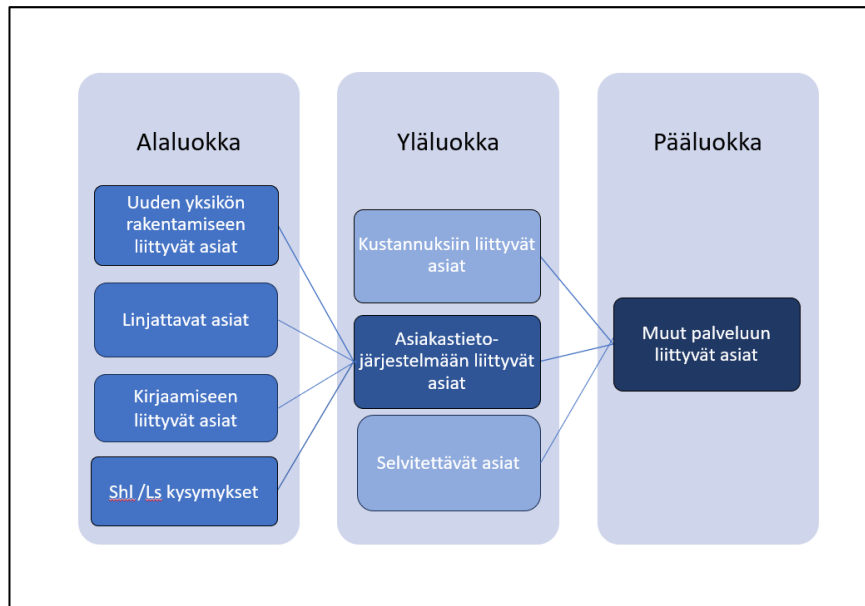
Palvelun järjestämiseen liittyvät asiat -pääluokka jakautuu kolmeen yläluokkaan, joita ovat toiminnan sisältöön liittyvät asiat, henkilöstöön liittyvät asiat ja tiloihin ja tukipalveluihin liittyvät asiat (Kuvio 8). Nämä jakautuvat edelleen alaluokkiin. Esimerkiksi henkilöstöön liittyvät asiat -yläluokka jakautuu viiteen alaluokkaan, joita ovat tehtäväkuva, henkilöstön määrä, koulutus, muu osaaminen ja työvuorosuunnittelu.

Kuvio 8. Palvelun järjestämiseen liittyvät asiat

Muut palveluun liittyvät asiat -pääluokka jakautuu kolmeen yläluokkaan, joita ovat kustannuksiin liittyvät asiat, asiakastietojärjestelmään liittyvät asiat ja selvitettävät asiat (Kuvio 9). Nämä jakautuvat edelleen alaluokkiin. Esimerkiksi asiakastietojärjestelmään liittyvät asiat -yläluokka jakautuu neljään alaluokkaan, joita ovat uuden yksikön rakentamiseen liittyvät asiat, linjattavat asiat, kirjaamiseen liittyvät asiat ja sosiaalihuoltolakiin ja lastensuojelulakiin liittyvät kysymykset.

Kuvio 9. Muut palveluun liittyvät asiat

Haastatteluaineistoista saimme kattavasti tietoa, jota hyödynsimme kaikissa palvelumallin osa-alueissa. Haastatteluaineiston analyysi auttoi jäsentämään haastatteluilla saatua tietoa. Aineistosta nousseiden teemojen ja käsitteiden pohjalta haimme tilapäishoidon suunnittelun tueksi lisätietoa ja teoriaa aiemmista tutkimuksista. Aineistosta nousseet asiakasryhmään liittyvät asiat vahvistivat omia käsityksiämme asiakasryhmän tarpeista. Asiakasryhmän lisäksi saimme haastatteluaineistosta monipuolista tietoa palvelun hakemiseen ja järjestämiseen liittyen. Saimme myös muuta palveluun liittyvää tietoa mm. kustannuksista ja asiakastietojärjestelmästä. Analyysin pohjalta meillä oli valmis rakenne tilapäishoidon palvelumallia varten, mikä teki suunnittelusta selkeää.

5.5 Tilapäishoidon palvelumallin käyttöönotto ja kehittämisprosessin arviointi

Tukiperhetoiminnan kehittämisprosessi oli kokonaisuudessaan onnistunut ja hyödyllinen. Prosessin aikana luotiin portaittainen malli tukiperhetoiminnasta ja tukiperhetoiminnan kehittämiskohdat saatiin näkyväksi. Syksyllä 2022 toteutetussa tilapäishoitopalvelun suunnitteluprojektissa saavutettiin sille asetetut tavoitteet. Projektin tuloksena oli lastensuojelun ja perhesosiaalityön tilapäishoidon

palvelumalli. Lastensuojelun johtoryhmässä arvioitiin, että tilapäishoitopalvelua lähdetään toteuttamaan luodun palvelumallin pohjalta ja palvelumallia täydennetään palvelun käynnistämisen aikana.

Tilapäishoitopalvelu otettiin Helsingin kaupungin lastensuojelun ja perhesosiaalityön palveluvalikkoon ja toiminta käynnistettiin marraskuussa 2023. Osallistuimme tukiperhetoiminnan ja tilapäishoidon asiantuntijoina palvelun käyttöönottoon liittyviin kokouksiin, joissa meidän osaamistamme haluttiin hyödyntää. Lisäksi olimme mukana perehdyttämässä tilapäishoidon henkilökuntaa palvelua käynnistettäessä. Palvelu on otettu lastensuojelun ja perhesosiaalityön kentällä hyvin vastaan.

Tilapäishoidon palvelukuvaus on esillä Helsingin kaupungin Intra-sivuilla, josta löytyvät myös palvelun edellytykset ja ohjeet palvelun hakemiseen. Uudesta palvelusta lähetettiin sähköpostitiedote lastensuojelun ja perhesosiaalityön sekä asiakasohjauksen päälliköiden kautta jaettavaksi sosiaalityön kentälle. Tiedotteet lähetettiin ennen palvelun aloittamista lokakuussa 2023 sekä palvelun jo käynnistettyä joulukuussa 2023. Tilapäishoitopalvelu esiteltiin myös Palvelujen kriteerit -infotilaisuuksissa kevättalvella 2024 lastensuojelun ja perhesosiaalityön ammattilaisille.

Onnistuimme toteuttamaan tilapäishoitopalvelun suunnitteluprojektin suunnittelussa aikataulussa. Aikataulu oli realistinen, mutta rajasi joiltakin osin tiedonhankintamenetelmien käyttöä. Projektin alkuvaiheessa pohdimme mahdollisuutta toteuttaa tiedonhankintaa yhteiskehittämisen keinoin. Toiveenamme oli, että olisimme saaneet työpajoihin mukaan asiakkaille palvelua hakevia sosiaalityöntekijöitä ja sitä kautta myös asiakkaiden ääntä kuuluviin. Tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista projektin tiukan aikataulun takia. Selvitimme myös mahdollisuutta hyödyntää asiakasryhmän määrittelyssä niiden lasten tukiperhehakemuksia, joille ei ole voitu järjestää tukiperhettä. Tutkimuslupaprosessin aikana selvisi, ettei se ollut aikataulun ja resurssien puitteissa mahdollista. Käytimme tiedonhankintamenetelmiä kuitenkin monipuolisesti, ja aineistonkeruu ja aineiston analyysi tuottivat tärkeää tietoa palvelumallin suunnittelun tueksi. Projektissa toteutui

kehittämisen prosessin syklisyys, kun tiedonhankinnan, tiedon tuottamisen ja arvioinnin vaiheet vuorottelivat.

Jatkuva arviointi oli tärkeä osa projektia ja ohjasi sitä, mihin suuntaan suunnitelmaa vietiin seuraavaksi. Jatkuva arviointi projektin eri vaiheissa mahdollistaa saadun tiedon hyödyntämisen jo projektin aikana. Samalla se voi tuoda esiin uusia ideoita tai näkökulmia ja auttaa suuntaamaan toimintaa (Saarinen & Putkonen, 2012, s.44; Toikko & Rantanen, 2009, s. 114). Työkokouksissa jaoimme kerättyä tietoa ja arvioimme, mikä osa siitä on tilapäishoidon palvelumallin kannalta käyttökelpoista ja mistä asioista tarvitaan vielä lisää tietoa. Sovimme myös, mitä asioita selvitämme seuraavaan työkokoukseen mennessä. Työkokouksien lisäksi tärkeitä arvioinnin kohtia projektissa olivat suunnitelman esittelytilaisuudet johtoryhmille. Niissä käytyjen keskustelujen pohjalta saimme paitsi vahvistusta palvelun tarpeellisuudelle myös erilaisia näkemyksiä ja kysymyksiä suunnittelutyötä ohjaamaan.

Tilapäishoitoa lähdettiin suunnittelemaan työnimellä ”Laitosmuotoinen tilapäishoito”. Suunnitteluprojektin aikana huomasimme, että sanalla ”laitosmuotoinen” on negatiivinen sävy. Laitosmuotoinen viittaa laitokseen ja voi aiheuttaa väärinymmärryksiä esimerkiksi palvelua haettaessa. Tilapäishoito on lapselle ja perheelle vapaaehtoinen palvelu, joten on tärkeää, ettei palvelun nimi herätä mielikuvaa palvelusta, joka on asiakkaalle pakollista. Suunnittelun aikana kuulumme myös lapsen mielipiteen palvelun nimestä. Hän kuvasi sanasta laitos tulevan mieleen ”pakko”, mikä vahvisti näkemystämme siitä, että palvelulla tulisi olla neutraalimpi nimi. Tilapäishoidon nimeä käsiteltiin työkokouksissa, esihenkilökokouksissa ja lastensuojelun johtoryhmän kokouksessa, joista saimme useita nimiehdotuksia. Ehdotuksia olivat mm. Tukiperhekoti, Tukiperheryhmäkoti, Tukikoti, Tukijakso, Ryhmämuotoinen tilapäishoito, Tukiviikko ja Tukiviikonloppu. Palvelusta päädyttiin käyttämään nimeä Tilapäishoito. Keskusteluissa nousi esiin, että palvelun nimen lisäksi osastolla voisi olla oma nimi, jolla lapsienkin olisi mieluista puhua tilapäishoitopaikasta.

Parityönä tehtävä suunnittelutyö mahdollisti myös yhteisen arvioinnin. Keskusteluille oli tärkeää varata projektissa riittävästi aikaa. Työparityöskentely lisäsi

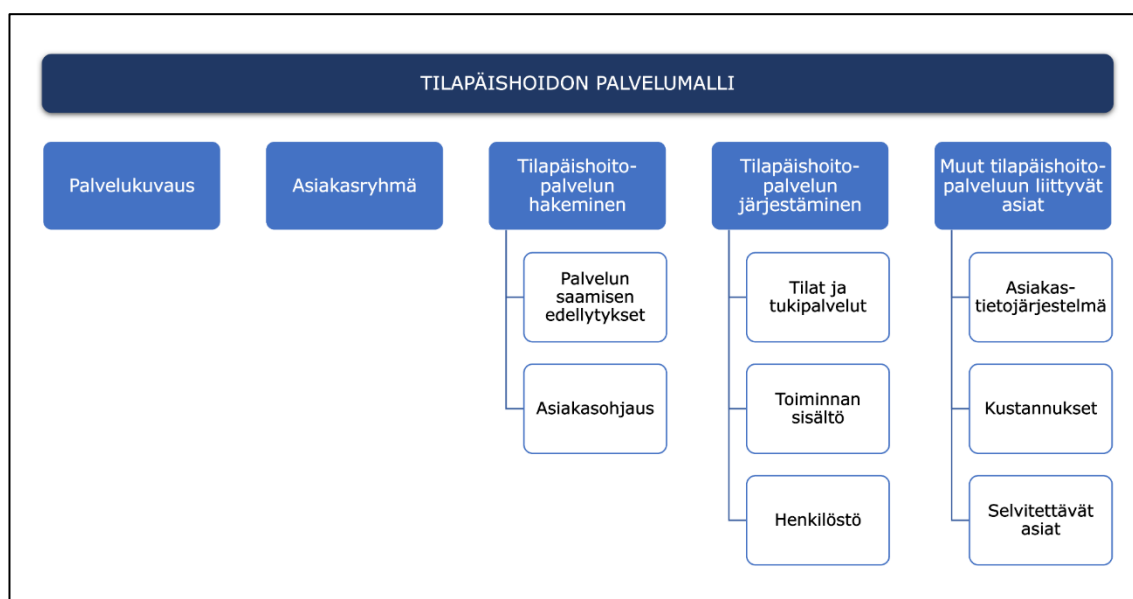
uusien ideoiden tuottamista ja niiden arvioimista kriittisesti sekä mahdollisti ajatusten peilaamisen ja yhteisen reflektion. Reflektio kehittämistoiminnassa näkyy juuri pysähtymisenä, arviointina, eteenpäin suuntautumisena sekä tasavertaisena keskusteluna (Salonen ym., 2017, s. 53). Parityöskentelyn vuorovaikutus ja dialogisuus tukivat omalta osaltaan asiakasnäkökulman pitämistä suunnittelutyön keskiössä. Esimerkiksi henkilöstön mahdollista koulutustaustaa pohtiesamme kävimme keskusteluja siitä, millaisella osaamisella henkilöstö pystyisi vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin.

Uutta palvelua ja palvelun vaikutuksia voidaan arvioida vasta, kun palvelu on käynnistetty ja ollut käytössä riittävän pitkään. Tilapäishoitopalvelun kustannusvaikutuksia arvioitaessa on huomioitava, onko palvelulle asetettuihin tavoitteisiin päästy ja onko palvelulla ollut asiakkaana olevan lapsen ja hänen perheensä hyvinvointia parantava vaikutus. Toiminnalle tulisi luoda selkeä arvioinnin rakenne, jotta näitä muutoksia voidaan arvioida. Säännöllisillä asiakasperheen, vastuusosiaalityöntekijän ja tilapäishoidon henkilöstön tapaamisilla sekä tilapäishoitajaksoista raportoimalla saadaan tietoa toiminnan vaikutuksista asiakkaan hyvinvointiin. Vaikutuksia arvioidessa on ensiarvoisen tärkeää kuulla asiakkaana olevaa lasta ja hänen perhettään. Tilapäishoitopalvelun kehittämisen kannalta asiakailta ja vastuusosiaalityöntekijöiltä saatu palaute on tärkeää.

Uutena palveluna tilapäishoitoon liittyy epävarmuus ja riski siitä, päästäänkö toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin niillä resursseilla, jotka palvelulle on suunniteltu. Tilapäishoidon osalta riskit liittyvät käyttöasteeseen, erityisesti siihen, onko palvelulle riittävästi asiakkaita myös arkiryhmiin. Tilapäishoitopalvelun tarve on pääasiassa kouluikäisillä lapsilla, jotka eivät voi hyödyntää arkisin toteutuvia ryhmiä koulunkäynnin vuoksi. Asiaa pohdittiin suunnitteluprojektin aikana useasta näkökulmasta. Yhtenä ratkaisuvaihtoehtona oli auton käyttömahdollisuuden järjestäminen tilapäishoitoon, jolloin tilapäishoidon henkilökunta hoitaisi lasten koulukuljetuksia. Tämä nähtiin kuitenkin hankalana toteuttaa, koska lapset asuvat eri puolilla Helsinkiä ja menevät kouluun eri aikoihin. Mikäli arkiryhmät eivät tule täyteen, nousee palvelun asiakaskohtainen vuorokausihinta. Tällöin on tärkeää arvioida palvelun kustannusvaikuttavuutta ja sitä, miten tilapäishoidon resursseja voidaan hyödyntää.

6 TILAPÄISHOIDON PALVELUMALLI

Edellisessä luvussa kuvasimme tukiperhetoiminnan kehittämisprosessin. Tässä luvussa esittelemme kehittämistyön tuloksena syntyneen tilapäishoidon palvelumallin (Kuvio 10). Siihen sisältyvät palvelukuvaus, asiakasryhmän määrittely, palvelun hakeminen, palvelun järjestäminen sekä muut tilapäishoittoon liittyvät asiat. Tilapäishoitopalvelun hakeminen käsittää palvelun saamisen edellytykset ja asiakasohjauksen. Tilapäishoitopalvelun järjestäminen käsittää toiminnan sisältöön, tilaan ja tukipalveluihin sekä henkilöstöön liittyvät asiat. Muut tilapäishoittoon liittyvät asiat -osio käsittelee asiakastietojärjestelmään ja kustannuksiin liittyviä selvityksiä sekä niitä asioita, joita ei olla pystytty ratkaisemaan palvelumallin suunnittelun aikana, mutta jotka täytyy selvittää ennen toiminnan aloittamista.

Kuvio 10. Tilapäishoidon palvelumalli

Tilapäishoidon palvelumalli ohjasi palvelun toteutuksen valmistelua Helsingin kaupungin lastensuojelussa ja perhesosiaalityössä vuoden 2023 aikana. Palvelumalli on kuvattu suunnitteluprojektin raportissa Tilapäishoidon loppuraportti, joka on Helsingin kaupungin sisäinen asiakirja (Jääskeläinen & Peltokangas, 2022).

6.1 Tilapäishoidon palvelukuvaus

Palvelukuvaus kertoo tiiviisti palvelun sisällön, tavoitteet ja sen, kenelle palvelu on tarkoitettu. Tilapäishoidon palvelukuvauksen lähtökohtana hyödynsimme Helsingin kaupungin tukiperhetoiminnan palvelukuvausta. Tutustuimme myös Helsingin kaupungin vammaispalvelujen tilapäishoidon palvelukuvaukseen. Svenlin (2020, s. 53–54.) on väitöskirjassaan pohtinut tilapäishoidon eri muotoja tukiperhetoiminnan näkökulmasta. Hänen mukaansa tukiperhetoiminnalla on yhtäläisyyksiä tilapäishoidon kanssa ja tilapäishoidon tutkimuksia voidaan hyödyntää tukiperhetoiminnan kehittämisessä. Niin tukiperhetoiminta kuin tilapäishoitokin tarjoaa vanhemmalle hengähdyshetken, joten tavoitteiltaan palvelut ovat samankaltaisia.

Asiantuntijahaastatteluissa esitettiin toive siitä, että tilapäishoitopalvelu voisi vastata monenlaisiin perheiden avun tarpeisiin joustavasti ja räätälöidysti. Esimerkiksi silloin, kun perheessä on kriisi tai muutostilanne ja vanhemman vointi äkillisesti heikkenee. Palvelun käyttömahdollisuuksista käytiin keskustelua työkoukussa ja lastensuojelun johtoryhmässä. Palvelun järjestämisen kannalta on tärkeää, että palvelukuvaus ja asiakasryhmä ovat selkeästi rajattu. Palvelumallissa päädyttiin siihen, että tilapäishoitopalvelu on tarkoitettu ainakin toistaiseksi vastaamaan tukiperheen kaltaiseen ennaltaehkäisevään palveluntarpeeseen.

Tilapäishoidon palvelukuvaukseen määriteltiin, että tilapäishoitoa järjestetään erityisen tuen tarpeessa tai lastensuojelun asiakkaana olevalle helsinkiläiselle lapselle, jolle ei ole pystytty järjestämään tukiperhettä tai ammatillista tukiperhettä lapsen omien haasteiden vuoksi. Tarvittaessa palvelua voidaan järjestää myös lapsen sisaruksille. Palvelu auttaa lapsen kasvatukseen, vanhemman jaksamiseen sekä perheen pieneen sosiaaliseen verkostoon liittyvissä ongelmissa. Palvelu soveltuu suullisella toiminnanohjauksella toimiville lapsille.

Tilapäishoitoa järjestetään sekä arkena että viikonloppuisin. Palvelu on määräaikaista ja tavoitteellista. Hoitokaksot ovat ennalta sovittuja. Palvelutarvetta ja kestoa arvioidaan ja palvelua haetaan yhdessä vastuusosiaalityöntekijän kanssa. Sosiaalityöntekijä tekee palvelusta sosiaalihuoltolain (L 1301/2014 3. luku 28. §)

mukaisen päätöksen, kun lapselle on järjestynyt tilapäishoidon paikka ja kirjaa palvelun asiakassuunnitelmaan. Koska toiminta on ryhmämuotoista, eikä tilapäishoidolla ole käytössään autoa, linjattiin, että vanhempi vastaa lapsen kuljettamisesta tilapäishoitoon.

Tilapäishoidon aikana koulutettu ja ammattitaitoinen henkilökunta huolehtii lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Henkilökunta huolehtii siitä, että tilapäishoidossa on hyvä ja turvallista olla. Tilapäishoidossa huolehditaan lapsen perustarpeista ja hyvinvoinnista, kuten säännöllisestä päivärytmistä, ruokailusta ja riittävästä ja rauhallisesta yöunesta. Tilapäishoito pohjautuu aikuislähtöiseen toiminnallisuuteen ja tarjoaa lapselle ikätasoisesti virikkeitä ja monipuolista tekemistä.

Tilapäishoidon henkilöstö työskentelee tarvittaessa asiakkaiden ja heidän perheidensä kanssa myös tilapäishoitojaksojen ulkopuolella. Tämä mahdollistaa kontaktin perheeseen ja lapseen myös tilapäishoitojaksojen välillä. Työntekijät saavat lapsesta enemmän tietoa ja lapset ja perheet tutustuvat työntekijöihin paremmin, mikä helpottaa yhteistyötä ja yhdessä toimimista tilapäishoidossa. Tilapäishoitopalvelun alkaessa tarkemmin määriteltäväksi ja linjattavaksi jäi se, millaiseksi perheiden kanssa tehtävän työn tavoitteet ja sisältö muodostuvat.

6.2 Tilapäishoidon asiakasryhmä

Tilapäishoidon palvelulla on tarkoitus vastata lasten ja perheiden tuen tarpeeseen. Tilapäishoitopalvelua suunniteltaessa pidettiin tärkeänä, että palveluun ohjautuvat sellaiset lapset ja perheet, jotka hyötyvät tilapäishoidosta. Tilapäishoidon asiakasryhmäksi määriteltiin lapset, joille ei ole voitu järjestää tukiperhettä tai ammatillista tukiperhettä. Tukiperheen saamista vaikeuttavat lapsen neuropsykiatriset oireet esimerkiksi lapsen erityinen vilkkaus, haasteet toiminnan ohjauksessa, tunnesäätelyn haasteet, aistiyliherkkyys ja haasteet sosiaalisissa suhteissa. Tukiperhepalvelun ulkopuolelle jää usein myös lapsia, joilla on kehityksen viivästyksiä ja poikkeamia esimerkiksi kielen tai puheen kehityksen häiriöitä, vakavia allergioita tai psyykkistä oireilua.

Tukiperhepalvelun ulkopuolelle jäävillä lapsilla on lähtökohtaisesti aikuisen tarjoaman vankan tuen ja toiminnanohjauksen tarve. Tätä tulosta vahvistaa LATU hankkeen raportin tulokset, jossa lapsen vaativan tuen tarve nähtiin yleisimpänä tukiperhepalvelun saamisen hidasteena (Kannasoja ym., 2022b, s. 32). Tukiperhepalvelun tarpeessa olevien lasten vanhemmat ovat usein kuormittuneita ja uupuneita. Uupumusta voi aiheuttaa myös lapsen tai vanhemman sairastelu.

Suurille sisarusryhmille, joissa sisarusksia on kolme tai enemmän, on ollut vaikea löytää yhteistä tukiperhettä. Joskus perheen tuen tarpeeseen on voitu vastata useammalla tukiperheellä, jolloin osa perheen lapsista käy yhdessä tukiperheessä ja osa toisessa. Haasteena useamman tukiperheen käytössä on, että tukiviikonloput eivät välttämättä toteudu yhtäaikaisesti. Jos tukiperhettä on haettu pääasiassa vanhemman jaksamisen tukemiseksi, tämä järjestely ei välttämättä pysty vastaamaan silloin tukiperhepalvelulle asetettuun tavoitteeseen. Tilapäishoitopalvelulla voidaan vastata myös sisarusryhmien tukiperhepalvelun tarpeeseen.

6.3 Tilapäishoitopalvelun hakeminen

Tilapäishoitopalvelun hakemisella tarkoitetaan edellytyksiä, joita palvelun saamiselle on asetettu sekä prosessia eli asiakasohjausta, jonka kautta palvelua saadaan. Tilapäishoitopalvelun hakemisen edellytyksenä on, että lapselle on haettu tukiperhettä tai ammatillista tukiperhettä eikä hän ole saanut palvelua tai nämä palvelumuodot eivät ole lapselle sopivia. Tukiperhettä ja tilapäishoitoa ei voi hakea samanaikaisesti. Sosiaalityöntekijä arvioi perheen kanssa tilapäishoidon tarpeen ja sen, että palvelun edellytykset täyttyvät. Sosiaalityöntekijä arvioi yhdessä perheen kanssa, onko ryhmässä toteutettava tilapäishoito lapsen edun mukaista ja soveltuuko lapsi palveluun.

Palvelun saamisen edellytysten tulee täytyä palvelua haettaessa. Tilapäishoitopalvelu on tarkoitettu suullisella toiminnanohjauksella toimiville lapsille. Ennen palvelun hakemista lapsen läheisverkosto on selvitetty ja selvittäminen on selkeästi dokumentoitu, eikä perheen verkostosta löydy sellaista turvallista tahoa, joka

voisi ottaa lapsen luokseen säännöllisesti. Palvelua voidaan myöntää tilanteessa, jossa lapsella on elämässään niukasti jaksavia ja turvallisia aikuisia. Tämä tarkoittaa sitä, että huoltaja on tosiasiallisesti yksin vastuussa perheen arjesta ja lapsi ei tapaa toista vanhempaa säännöllisesti (yön yli) vähintään kerran kuukaudessa. Tilapäishoitopalvelua voidaan hakea myös lapselle, jolla on molemmat vanhemmat, mutta vanhempien tai toisen vanhemman toimintakyky on oleellisesti heikentynyt esimerkiksi sairauden vuoksi tai toista vanhempaa ei aktiivisesta työskentelystä huolimatta ole saatu sitoutumaan vanhemmuuteen.

Palvelua haettaessa sosiaalityöntekijä selvittää ja arvioi perheen kanssa lapsen valmiuksia osallistua ryhmämuotoiseen tilapäishoittoon. On koko ryhmän kannalta tärkeää, että tilapäishoittoon osallistuva lapsi kykenee luomaan vuorovaikutussuhteita uusien ihmisten kanssa ja hänellä on edellytykset yöpyä uudessa ympäristössä. Lapsella tulee olla riittävät sosiaaliset taidot ryhmässä toimimiseen, eikä hän voi tietoisesti satuttaa itseään tai muita. Lisäksi on selvitettävä, että lapsi tai hänen perheenjäsenensä eivät aiheuta turvallisuushkaa tilapäishoidossa oleville lapsille tai työntekijöille.

On tärkeää huomioida, että lapsen näkökulmasta tilapäishoito ei korvaa tukiperhettä. Tukiperheessä perheenjäsenet muodostavat sosiaalisen ympäristön, jossa lapsi viettää aikaa. Tämä perheympäristö muodostuu lapsen ja aikuisen välisestä vuorovaikutuksesta, yhteisestä toiminnasta ja rutiineista. (Svenlin, 2020, s. 114.) Tilapäishoidossa sosiaalista ympäristöä ei pystytä toteuttamaan samankaltaisena kuin tukiperheessä. Tähän vaikuttavat esimerkiksi palvelun ryhmämuotoisuus ja henkilökunnan vaihtuvuus tukijakson aikana.

Tilapäishoito voi olla osa perheen palvelukokonaisuutta. Se ei korvaa muita tarvittavia palveluita, joita voi olla esimerkiksi lapsen henkilökohtainen tuki, kuten vapaaehtoinen tai ammatillinen tukihenkilö, terapia tai ryhmätoiminnan vertaiskemukset. Palvelulla ei voi korvata sijaishuollon tarvetta, eikä sitä voi käyttää vammaispalvelujen piirissä olevan lapsen omaishoitajan tai perhehoidossa asuvan lapsen perhehoitajan vapaapäivien toteutukseen. Tilapäishoitopalvelua voidaan hakea kuusi kuukautta kerrallaan. Jos tuen tarve jatkuu ja palvelun edellytykset täyttyvät, voi tarvittaessa hakea uutta kuuden kuukauden hoitojaksoa.

Tavallisesti palvelua myönnetään 2 vuorokautta kerran kuukaudessa, joko tiistaista torstaihin tai perjantaista sunnuntaihin.

Toiminnan alkaessa asiakasohjaus palveluun toteutuu avopalveluiden asiakasohjauksen ohjausryhmän käsittelyn kautta (Kuvio 11). Avopalveluiden asiakasohjauksen tiimillä on ajantasainen tieto niistä lapsista, joille tukiperhepalvelua ei ole voitu järjestää. Pidettiin tärkeänä, että asiakasohjaukseen sovitaan kevyt rakenne, joka lisäisi palvelun alkuvaiheessa yhteistä ymmärrystä tilapäishoitopalveluun ohjautuvista asiakkaista ja asiakasohjauksesta. Tilapäishoitopalvelun ohjausryhmään kuuluu avopalveluiden asiakasohjauksen työntekijöitä ja tilapäishoidon johtava ohjaaja sekä tiiminvetäjä. Tiiminvetäjän osallistuminen ohjausryhmään on tärkeää, koska hänellä on ymmärrys tilapäishoidon asiakasryhmistä ja siitä, millainen lapsi sopii mihinkin ryhmään.

Kuvio 11. Tilapäishoitopalvelun asiakasohjaus

6.4 Tilapäishoitopalvelun järjestäminen

Tilapäishoitopalvelun järjestämisellä tarkoitetaan konkreettisia asioita, joita tarvitaan, jotta palvelua pystytään toteuttamaan. Näitä ovat esimerkiksi tilat sekä tukipalvelut, kuten ruokahuolto ja siivous. Lisäksi tilapäishoitopalvelun järjestäminen käsittää suunnitelman toiminnan järjestämisestä ryhmien osalta sekä

henkilöstöön liittyvät asiat. Myös toiminnan sisältöön, kuten päiväohjelmaan, lasten turvallisuuteen ja osallisuuteen liittyvät asiat on huomioitu.

Tilapäishoidon tulee olla toimintaympäristönä mahdollisimman kodinomainen. Lastensuojelun käsikirjan mukaan lastensuojelulaitoksen täytyy järjestää mahdollisimman kodinomaiset tilat, joissa lapsella on mahdollisuus yksityisyyteen ja tarvittaessa rauhalliseen yksinoloon, mutta myös yhdessäoloon aikuisten ja toisten lasten kanssa (Lastensuojelulaitokset, 2024). Tilapäishoidon kodinomaisuus, viihtyisyys ja turvallisuus on huomioitava esimerkiksi kalusteissa, sisustuksessa ja käytössä olevissa välineissä ja leluissa.

Tilapäishoidon tilat olivat valmiina ennen suunnitteluprojektin alkamista. Osin kalustetut noin 230m² tilat sijaitsivat hyvien kulkuyhteyksien päässä. Tilat olivat toimineet väliaikaisena lastensuojelun vastaanoton osastona koronaepidemian aikana. Osastotilat sijaitsivat kerrostalon alakerrassa, jonka pihalla on pieni leikkipaikka. Tiloihin kuuluu iso oleskelutila, keittiö ja ruokailutila, viisi makuuhuonetta, lasten suihku- ja wc-tilat, sauna, pyykkihuone ja varastotilaa. Osastotiloista löytyy valmiiksi pyykinpesukone ja kuivausrumpu, vaatteiden kuivauskaappi ja keittiökoneet. Myös henkilökunnan tilat, sosiaalitilat, wc ja toimisto löytyvät osastolta. Koska tilat olivat toimineet samankaltaisessa käytössä ja ne olivat valmiiksi osittain kalustettu, niihin ei tarvita suuria muutoksia. Palvelu pystytään käynnistämään pienehköillä kaluste- ja tarvikehankinnoilla

Suunnitteluprojektin (ks. luku 5.2) aikana selvitimme tilapäishoitopalvelussa tarvittavat tukipalvelut, joita ovat ruokahuolto, siivoushuolto ja pyykkihuolto. Arvioimme tilapäishoidon tukipalveluiden tulevan tarpeen ja pyysimme arvioiden perusteella Helsingin kaupungin käyttämiltä palveluntarjoajilta suuntaa antavat tarjoukset palveluiden kustannuksista. Kyseisiä tarjouksia hyödynsimme tilapäishoitopalvelun kokonaiskustannuksia laskiessamme.

Suunnittelimme palvelumalliin ehdotuksen toiminnan järjestämisestä (Kuva 2). Osastotila ja henkilöstön määrä mahdollistavat kuuden lapsen ryhmäkoon. Tukiakso on suunnitelman mukaan kuuden kuukauden mittainen ja lapsiryhmä säilyy mahdollisuuksien mukaan samana koko jakson ajan. Kuukaudessa pystytään

toteuttamaan kahdeksan ryhmää niin, että arkipäivinä toteutuvat alle esikouluikäisten ryhmät ja viikonloppuisin esikoulu- ja kouluikäisten ryhmät. Tällä järjestelyllä tilapäishoidossa voisi kuukausittain käydä enimmillään 48 lasta.

10. Ehdotus toiminnan järjestämisestä

Tukijakso 6kk,
2 vrk/kuukaudessa

Ryhmäkoko enintään
6 lasta

Kuukaudessa 8 ryhmää,
enintään 48 lasta

Arkipäivät alle 6-vuotiaille

Viikonloput esikoulu- ja
kouluikäisille

Ma	Ti	Ke	To	Pe	La	Su
Toiminnan suunnittelu Yhteydenotot	Ryhmä 1 Toiminta-aika esim. ti klo 16.00 – to klo 16.00			Ryhmä 2 Toiminta-aika esim. pe klo 16 – su klo 16.00		
Palveluohjaus	Ryhmä 3			Ryhmä 4		
Toiminnan kehittäminen	Ryhmä 5			Ryhmä 6		
Henkilöstöasiat	Ryhmä 7			Ryhmä 8		
Työvuorosunnittelu yms.	Ryhmien välissä arjen ja aktiviteettien suunnittelua ja järjestämistä, tilojen ylläpitoa, yhteydenottoja jne.					

Helsinki

Kuva 2. Ehdotus toiminnan järjestämisestä Tilapäishoitopalvelun loppuraportissa (Jääskeläinen & Peltokangas, 2022)

Tilapäishoitoon tarvitaan moniammatillinen työryhmä, jolla on aiempaa kokemusta lasten kanssa työskentelemisestä ja ymmärrystä lapsiperheiden erilaisista tuen tarpeista. Tilapäishoito hyötyisi myös lastensuojelun erityisosaamisesta. Työryhmä voisi koostua sosionomeista, sairaanhoitajista, lähihoitajista, nuorisosaaja- ja vapaa-ajanohjaajista, yhteisöpedagogeista, liikunnanohjaajista ja lastenhoitajista. Tilapäishoidon henkilöstöllä tulee olla riittävästi osaamista ja tietoa neuropsykiatrisista erityispiirteistä, jotta he voivat vastata tilapäishoidon asiakkaiden tarpeisiin. Henkilöstön lääkehoidon osaaminen tai riittävän lääkehoidon koulutuksen tarjoaminen on tarpeen, koska tilapäishoitopalveluun ohjautuvilla lapsilla voi olla erilaisia lääkityksiä käytössään. Työryhmän jäsenten tulee olla ensiaputaitoisia ja tarvittaessa ensiapukoulusta tulee järjestää koko työryhmälle.

Koska kyseessä on uusi palvelu, tulisi työryhmälle varata yhteinen perehdytysjakso ennen toiminnan varsinaista alkamista. Työntekijöille tulisi järjestää arjessa aikaa ja tilaa yhteiselle keskustelulle ja työtilanteiden purkamiselle. Myös

työnohjaukselle voi olla tarvetta. Tilapäishoitoon tarvitaan lähiesihenkilö, jolla on osaamista ja kokemusta lasten kanssa tehtävästä työstä ja esihenkilönä toimimisesta. Haastatteluissa tai työkokouksissa ei noussut esille tarvetta erilliselle laitoshuoltajan vakanssille. Tilapäishoidon palvelumalliin kirjattiin, että kodinhoidolliset tehtävät kuuluvat henkilöstön työnkuvaan.

Suunnitteluprojektin (ks. luku 5.2) aikana selvitimme, millaiset henkilöstöresurssit tilapäishoidon toiminta vaatisi. Laadimme henkilöstöresurssin määrästä kaksi mallia. Ensimmäisessä mallissa tilapäishoitoa toteuttaisi kokonaan oma työryhmä. Työryhmän osastovahvuuden, kolmivuorotyön, lomien ja vapaiden huomioiden laskimme, että työryhmässä tulisi olla silloin lähiesihenkilön lisäksi kymmenen ohjaajaa. Toisessa mallissa työryhmä koostuisi osin omasta työryhmästä ja osin vakituisista sijaisista. Vakituksia sijaisia tilapäishoitoon voisi löytää esimerkiksi toiminnassa mukana olevista tukiperheistä ja vastaanottoperheistä sekä sosiaali- ja terveysalan opiskelijoista. Toisen mallin hyvänä puolena nähtiin, että henkilöstöresursseja voidaan säädellä tilapäishoidon tarpeen mukaan.

Tilapäishoitopalvelun työryhmän tulee luoda toiminnalle selkeät päivä- ja viikkorakenteet ennen toiminnan alkamista. Rutiinit auttavat lapsia ennakoimaan tulevia asioita ja edesauttavat turvallisuuden tunteen syntymistä. Turvallisuuden tunne muodostuu fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Pienten lasten turvallisuuden tunteeseen vaikuttaa erityisesti perhe ja läheissuhteet, isompien lasten kohdalla tärkeitä ovat myös koulun ja vapaa-ajan toiminnan vertaissuhteet sekä mediaympäristö. Fyysinen koskemattomuus, yksityisyys ja turvallinen ympäristö muodostavat fyysisen turvallisuuden. Turvallinen ilmapiiri, tunteiden ilmaisun mahdollisuus, avun saaminen tarvittaessa, aikuisten turvallisuus ja luotettavuus sekä johdonmukainen ja ennustettava toiminta ovat psyykkisen turvallisuuden osatekijöitä. Sosiaalinen turvallisuus rakentuu mahdollisuudesta kuulua johonkin joukkoon tai yhteisöön ilman pelkoa siitä, että jätettäisiin ryhmän ulkopuolelle tai kiusattaisiin. (Iivonen, 2022.)

Lapsen turvallisuuden tunne on otettava huomioon tilapäishoidon lapsiryhmien muodostuksessa. Tilapäishoidon lapsiryhmien tulisi olla mahdollisimman kiinteät, jolloin tuttu lapsiryhmä tuo turvaa työntekijöiden vaihtuessa. Ryhmässä olisi hyvä

olla melko saman ikäisiä lapsia, jotta lapset voisivat muodostaa uusia kaverisuhteita. Aikuisten vaihtuvuuden tietyn lapsiryhmän kanssa tulisi olla mahdollisimman pientä, mikä tulisi ottaa huomioon tilapäishoidon työvuorosuunnittelussa.

Lasten osallisuutta tilapäishoidossa tulee vahvistaa. Mannerheimin lastensuojeluliiton julkaisemassa artikkelissa Päiväkotirauha vahvistaa osallisuutta (2017) kirjoitetaan päiväkotirauhasta ja lasten osallisuuden tärkeydestä. Artikkelissa korostetaan, että lasten osallisuuden kokemus vahvistuu, kun hän saa olla suunnittelemassa toimintaa ja tehdä itse ikätasolleen sopivia mieluisiksi kokemiaan asioita. Lapsiryhmän osallisuuden vahvistaminen lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja auttaa luomaan myönteistä ilmapiiriä lapsiryhmässä. Tilapäishoidossa tulee kuulla lapsen mielipide ja edistää lapsen osallisuutta ottamalla heidät mukaan toiminnan suunnitteluun ja arjen askareisiin, esimerkiksi ruuanlaittoon. Toiminta on lapsille mieluisaa, kun he pääsevät itse vaikuttamaan tilapäishoidon toiminnan sisältöön. Toiminnan alkaessa tilapäishoitoon tulevan lapsiryhmän kanssa sovietaan yhteisistä säännöistä. Aikuiset laativat ja vastaavat tilapäishoidon yleisistä säännöistä, turvallisuudesta ja toiminnan raameista, mutta rakenteisiin jätetään tilaa myös lasten odotuksille ja toiveiden kuulemiselle.

Tilapäishoidon toiminnan suunnittelussa tulee huomioida asiakaskohderyhmän tarpeet. Tilapäishoitoon ohjautuvilla lapsilla voi olla monenlaisia tuen tarpeita ja niiden yksilöllinen huomioiminen ja toimintaa tukevien keinojen tarjoaminen lapselle on tärkeää. Kaikki lapset, mutta erityisesti neuropsykiatrisia erityispiirteitä omaavat lapset, hyötyvät johdonmukaisesta ja ennakoitavasta toiminnasta. Lasta tulee kannustaa ja huomioida positiivisesti tilapäishoidon arjessa. (ADHD-liitto, 2021, s. 10.) Lapsiryhmää voi tarvittaessa jakaa pienempiin ryhmiin omien mielenkiinnon kohteiden mukaisesti. Rauhalliselle tekemiselle ja oleskelulle on oltava riittävästi tilaa ja mahdollisuuksia. Kaikilla lapsilla on omat huoneet, jotka mahdollistavat rauhoittumisen ja omien asioiden tekemisen.

6.5 Muut tilapäishoitopalveluun liittyvät asiat

Tilapäishoidon vuorokausihintojen tulee kestää vertailua palveluntuottajien hintoihin nähden. Henkilöstökuluihin voidaan vaikuttaa, jos osa työvuorotarpeista voidaan toteuttaa keikkalaisilla. Käyttöasteeseen vaikuttaa erityisesti se, saadanko arkipäivien ryhmät täyteen. Suunnitteluprojektin aikana laskettiin vuorokausihintoja erilaisilla henkilöstömitoituksilla ja tilapäishoitopalvelun käyttöasteilla. Tilapäishoitopalvelun kustannusvaikuttavuutta arvioidessa on tärkeää huomioida palvelun vaikutukset lasten ja heidän perheidensä hyvinvoinnissa. Jos tilapäishoitopalvelun avulla pysytään vastaamaan lapsen erityisiin tarpeisiin, voi palvelu ehkäistä vankempien ja kalliimpien lastensuojelun tukitoimien tarvetta ja se voi jopa estää lapsen sijoituksen kodin ulkopuolelle. Palvelun kautta saadaan myös lisätietoa lapsen hyvinvoinnista sekä lapsen ja hänen perheensä tuen tarpeesta. Tieto voi olla merkittävää lapsen ja perheen palvelutarpeen arvioimiseksi. Lapsen ja perheen palvelutarpeeseen vastaamalla oikea-aikaisesti voidaan ennaltaehkäistä ongelmien kasautumista (Valtioneuvosto, i.a.).

Toimiva asiakastietojärjestelmä on tärkeä osa tilapäishoitopalvelun sujuvuutta. Tilapäishoitopalvelu tulee rakentaa Helsingin kaupungilla käytössä olevaan asiakastietojärjestelmään. Tähän täytyy varata riittävästi aikaa. Koska vastaavaa palvelua ei ole ollut aiemmin, moni asia tulee linjata lastensuojelun johdon taholta ja esiin voi nousta aivan uudenlaisia ongelmia ratkaistavaksi. Tilapäishoitopalvelua asiakastietojärjestelmään rakennettaessa huomioitavia asioita ovat mm. asiakasohjaus, päätöksen tekeminen palvelusta, asiakkaiden sisään- ja uloskirjaus palveluun sekä mahdolliset päivittäiskirjaukset toiminnan sisällä. Haasteena on sen huomioiminen, että palvelu on sosiaalihuoltolain mukaista, mutta asiakkaita voi tulla myös lastensuojelun puolelta.

Ennen palvelun käynnistämistä täytyy selvittää, mihin palvelu sijoittuu organisatorakenteessa ja miten se sijoittuu henkilöstöhallinnollisesti. Tilapäishoitopalvelun sisällä selvitettäväksi jää käytännön toimintaan liittyviä asioita. Tilapäishoidossa on toiminnan alkaessa luotava turvallisuussuunnitelma ja omavalvontasuunnitelma. Näitä varten kokosimme tilapäishoidon palvelumalliin yhteyshenkilöt ja mallipohjat. Työntekijöille on hankittava puhelimet ja tietokoneet ja

tilapäishoitoon taksi- ja bussikortit. Lisäksi on suunniteltava henkilöstön perehdytys ja selvitettävä, millaisia koulutuksia henkilöstö tarvitsee toiminnan alkaessa.

7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Kehittämistyötämme ohjasivat hyvän tieteellisen käytännön periaatteet. Niitä ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimuksen tekemisessä ja arvioinnissa sekä avoimuus ja vastuullisuus tulosten esittämisessä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 11; Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, 2019, s. 23.) Dokumentoimme tilapäishoidon suunnittelua ja sen vaiheita huolellisesti ja ajantasaisesti. Opinnäytetyö on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu tieteellisen tiedon vaatimusten mukaisesti. Toisten tekemän työn kunnioittaminen on huomioitu ja viittaamme käytettyihin lähteisiin ohjeiden mukaisesti.

Kehittämistyötä, joka tehdään työelämälähtöisesti, ohjaavat samat eettiset säännöt kuin tieteellistä tutkimustakin. Niiden lisäksi on huomioitava organisaation omat eettiset periaatteet ja käytännöt. (Ojasalo ym., 2014, s. 48–49.) Opinnäytetyön yhteistyötahona on toiminut Helsingin kaupungin lastensuojelu ja perhesosiaalityö. Tutustuimme Helsingin kaupungin tutkimuslupaprosessiin opinnäytetyön suunnitelmaa tehdessä ja keskustelimme tutkimusluvan hakemisesta lastensuojelupalvelujen päällikön kanssa. Helsingin kaupungin käytäntönä on, että opinnäytetyön tekemistä varten tulee hakea tutkimuslupa silloin, kun tutkimuksessa kerätään tai käsitellään asiakkaita tai henkilökuntaa koskevia tietoja. Tutkimustoiminnan täytyy olla tavoitteiltaan ja menetelmiltään soveltuvaa sosiaali- ja terveysalan toimintaan ja tutkimuseettisten vaatimusten tulee toteutua. (Helsingin kaupunki, 2018b.) Haimme opinnäytetyötä varten tutkimusluvan (Liite 4), jotta pystyimme hyödyntämään kehittämishankkeen sisältöön ja toteutukseen liittyvien haastattelujen aineistoja myös opinnäytetyössämme. Asiakasryhmän määrittelyä varten tehtävät haastattelut toteutimme tutkimusluvan saatuaamme.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019) on luonut ohjeistuksen ihmiseen kohdistuvan tai ihmistieteiden tutkimusmenetelmiä käyttävän tutkimuksen tekemiseen. Hyödynsimme tilapäishoidon palvelumallin suunnittelussa kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, asiantuntijahaastatteluja, joten huomioimme tämän ohjeistuksen kehittämistyötä tehdessämme. Kvalitatiivista tutkimusta voi tarkastella tutkimustyön etiikan tai tiedonantajien eettisen kohtelun näkökulmasta (Ikonen, 2021). Tutkittavien ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen muodostaa tiedonantajien eettisen kohtelun perustan. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 7).

Tutkimuseettiset kysymykset korostuvat, kun tiedonhankinta on vapaamuotoista ja muistuttaa arkielämän vuorovaikutusta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 5.4.4 Mengele-tapaukset). Kiinnitimme asiantuntijahaastatteluissa kerätyn materiaalin käyttämiseen opinnäytetyön aineistona erityistä huomiota, koska asiantuntijahaastattelut oli tehty kehittämishankkeessa osana ammattilaisten omaa työtehtävää. Toimitimme asiantuntijoille tiedotteen opinnäytetyöstä, suostumusasiakirjan (Liite 5 ja 6) sekä rekisteri- ja tietosuojaselosteen (Liite 7). Haastateltavat asiantuntijat antoivat kirjallisen luvan aineiston käyttöön opinnäytetyössämme. Heillä on ollut mahdollisuus olla meihin yhteydessä aineistoon ja opinnäytetyöhömmme liittyen sekä mahdollisuus kieltäytyä haastatteluista tai antamansa aineiston käytöstä opinnäytetyössämme. Tämä on osa tutkittavien suojaa, johon sisältyy vapaaehtoinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta sekä tutkimuksen tavoitteiden ja menetelmien selvittäminen tutkittaville. Tutkittavilla on oikeus kieltää itseään koskevan aineiston käyttäminen tutkimuksessa ja oikeus tietää itseään koskevista oikeuksista. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 5.4.4 Mengele-tapaukset.)

Olemme kuvanneet aineistoja opinnäytetyössämme totuudenmukaisesti ja käsitelleet aineistoja luottamuksellisesti koko prosessin ajan. Tutkimustietojen luottamuksellisuus tarkoittaa, että tietoja ei käytetä muuhun kuin sovittuun tarkoitukseen ja tutkittavien nimiä ei julkaista opinnäytetyössä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 5.4.4 Mengele-tapaukset). Tietosuojasäännöksiä tulee soveltaa tunnistettua henkilöä tai tunnistettavissa olevaa henkilöä koskeviin tietoihin ja tutkimus tulisi toteuttaa mahdollisimman vähillä henkilötiedoilla tai ilman niitä aina kun mahdollista. (Tietosuojavaltuutetun toimisto, i.a.) Työssämme haastateltavien

taustatiedot eivät olleet tutkimuksen kannalta oleellisia. Käytimme aineistoja niin, etteivät haastateltavat ole tunnistettavissa.

Kehittämisprosessin luotettavuuden kannalta oleellista on tiedon todenmukaisuuden lisäksi sen käyttökelpoisuus ja hyödyllisyys. Kehittämistoiminnan tulee olla vastuullista ja työn tuloksia tulee raportoida totuudenmukaisesti. (Toikko & Rantanen, 2009, s. 121–122, 128). Kehittämisasiheemme oli tarkkaan rajattu ja suunnittelimme tiedonkeruun vastaamaan mahdollisimman hyvin kehittämissuunnitelman tiedon tarvetta. Meitä tuki tässä tehtävässä oma asiantuntijuutemme, jatkuva reflektio ja ymmärryksemme tukiperhetoiminnasta, sen asiakkaista ja heidän tarpeistaan. Suunnittelimme asiantuntijahaastattelut niin, että saimme haastelujen kautta lisätietoa kehitettävästä palvelusta ja asiakkaiden tarpeista.

Olemme toteuttaneet tilapäishoidon palvelumallin suunnittelun tukiperhetoiminnan asiantuntijaroolissa toimiessamme tilapäishoidon projektisuunnittelijoina. Tukiperhetoiminnan asiantuntijoina meillä on ollut ennakkotietoa liittyen tilapäishoidon tulevaan asiakasryhmään. Asiantuntijahaastatteluilla saadun aineiston analysoimisessa olemme pyrkineet rehellisyyteen ja siihen, että omat tiedot ja ennako-oletukset eivät vaikuta aineiston analyysiin ja tuloksiin. Tällä varmistimme, että saimme mahdolliset uudet tai eriävät tilapäishoitoon liittyvät näkökulmat esiin. Yhdistämällä oman osaamisemme ja haastatteluiden tulokset saimme projektin aikana suunniteltua parhaan mahdollisen tilapäishoidon palvelumallin. Miellemme parityöskentely on vaikuttanut positiivisesti opinnäytetyömme eettisyyteen, koska se on mahdollistanut meille jatkuvan yhteisen pohdinnan ja keskustelun eettisistä näkökulmista.

Tärkeä eettinen näkökulma työssämme on asiakkaiden osallisuus palvelun kehittämisessä. Helsinki on kaupunkistrategiassaan sitoutunut vahvistamaan asiakkaiden osallisuutta, joka muodostuu mahdollisuudesta osallistua, toimia ja vaikuttaa (Helsingin kaupunki, 2021, s.53; Kivinen, ym., 2020, s. 269). Asiakaslähtöisyys ja osallisuus toteutuvat, kun palvelujen käyttäjät osallistuvat palvelujen ja toimintojen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin (Hietala, 2018, s. 120; Kivinen ym., 2020, s. 270). Tukiperhetoiminnan kehittäminen ja uuden palvelun suunnittelu ovat lähteneet liikkeelle asiakkaiden tarpeesta. Asiakaslähtöisyyden

huomioiminen on ollut meille tärkeää ja se on ohjannut koko kehittämisprosessia. Projektin aikataulun vuoksi emme voineet ottaa asiakkaita mukaan palvelumallin suunnitteluun. Jatkossa on kuitenkin tärkeää, että tilapäishoitopalvelun asiakkailla ja heidän perheillään on mahdollisuus vaikuttaa palveluun osallistumalla sen kehittämiseen ja arviointiin. Pidämme erityisen tärkeänä palvelua käyttävien lasten mukaan ottamisen tukijaksojen toiminnan sisällön suunnitteluun.

8 POHDINTA

Laadukas sosiaalipalvelu on oikea-aikaista, ennaltaehkäisevää ja vaikuttavaa (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2018; Eduskunnan kuntoutusverkosto, 2023). Näihin tavoitteisiin on pyritty vastaamaan valtakunnallisesti esimerkiksi Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus ohjelmalla (2021–2023) ja Suomen kestävän kasvun ohjelmalla. Suunnittelimme tilapäishoidon palvelumallin osana Suomen kestävän kasvun ohjelmaa, jonka yhtenä tavoitteena on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2022; Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023).

Tilapäishoitopalvelun tavoitteena on lisätä palvelun saatavuutta oikea-aikaisesti nykyistä useammalle tukea tarvitsevalle perheelle. Vapaaehtoisten tukiperheiden järjestäminen vaativahoitoisille lapsille on haastavaa ja erityistarpeiset lapset jäävät usein tukiperhepalvelun ulkopuolelle. Tämä näkyy sekä LATU-hankkeen tutkimustuloksissa (Kannasoja ym., 2022b, s. 32) että opinnäytetyömme tuloksissa. Tilapäishoitopalvelun tavoitteena on pystyä vastaamaan niiden lasten ja perheiden tuen tarpeeseen, joille ei olla pystytty järjestämään tavallista tai ammatillista tukiperhettä.

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus ohjelman, Suomen kestävän kasvun ohjelman ja Helsingin kaupungin tukiperhetoiminnan kehittämisen valossa opinnäytetyömme on erittäin ajankohtainen. Opinnäytetyömme aihe syntyi suoraan työelämän kehittämisen tarpeesta. Oma työmme tukiperhetoiminnan

työntekijöinä ja uuden palvelun projektisuunnittelijoina auttoi meitä opinnäytetyön aiheen valinnassa ja sen rajaamisessa. Opinnäytetyömme tulos, lastensuojelun ja perhesosiaalityön tilapäishoidon palvelumalli, on valtakunnallisesti merkittävä, koska vastaavaa palvelua ei kartoituksemme mukaan ole käytössä Uudenmaan alueella tai muualla Suomessa. Palvelumallia voidaan hyödyntää vastaavien palveluiden kehittämisessä hyvinvointialueilla, joissa tukiperhetoimintaa järjestetään.

Kehittämistyömme kohdistui Helsingin kaupungin lastensuojelun ja perhesosiaalityön uuden palvelun suunnitteluun, mikä ohjasi opinnäytetyön tiedonkeruuta. Opinnäytetyöprosessin aikana perehdyimme laajasti aineistoihin, joilla pysyimme kuvaamaan tukiperhetoimintaa palveluna, palvelun tarvetta ja palvelun vaikutuksia. Lasten ja perheiden tuentarpeesta on saatavilla ajantasaista tutkimustietoa ja myös tukiperhetoimintaa on tutkittu viime vuosina. Tukiperhetoimintaa täydentävään tilapäishoittoon liittyvän tutkimusaineiston löytäminen oli kuitenkin haastavaa, koska kyseessä on täysin uusi palvelu.

Opinnäytetyön myötä ymmärryksemme ennaltaehkäisevien lapsiperhepalvelujen merkityksestä asiakkaan elämässä laajeni entisestään. Mielestämme on hienoa, että Helsingin kaupungilla on kehitetty sosiaalihuoltolain mukaista palvelua. Opinnäytetyössä käytetyn lähdemateriaalin mukaan tilapäishoidon kaltaiselle palvelulle on tarvetta ja palvelulla voidaan vastata monissa tilanteissa erityistarpeisen lapsen sekä hänen perheensä tuen tarpeeseen. Tukiperhepalvelulla ja tilapäishoidon kaltaisilla palveluilla on laajempikin yhteiskunnallinen merkitys, koska niillä voidaan vähentää lastensuojelun asiakkuuksia ja jopa ehkäistä lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle (Kannasoja ym., 2022b, s. 60–61).

8.1 Asiantuntijuuden kehittyminen

Opinnäytetyön tekeminen on kehittänyt meitä sosiaalialan asiantuntijoina. Pohdimme työmme kannalta keskeisen asiantuntijaosaamisen vahvistumista sosiaalialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon kompetenssien kautta (Sosiaalialan amk-verkosto, 2024). Tilapäishoitopalvelun palvelumallin suunnittelu vaati

meiltä ymmärrystä asiakasprosesseista, asiakkaiden tuen tarpeista ja palvelun vaikutuksista asiakkaalle. Pohdimme työskentelyn aikana palvelun yhteiskunnallisia vaikutuksia ja tutustuimme laajasti alan tutkimusaineistoon.

Opinnäytetyömme on työelämälähtöinen kehittämistyö, joka toteutettiin projektina. Opinnäytetyöprosessin myötä asiantuntijuutemme kasvoikin erityisesti projektiosaamisen osalta. Pidämme tärkeänä viestintätaitojemme vahvistumista. Meidän tuli raportoida ja tiedottaa projektin etenemisestä ja työn tuloksista sekä esitellä projektia sen aikana. Kehittämistyön tulosten vaikutusten arvioiminen niin yksilö, kuin yhteiskunta tasolla oli osa projektia ja opinnäytetyötä. Myös omien vahvuuksiemme, tukiperhepalvelun laaja-alaisen ymmärryksen ja vankan sosiiaalialan osaamisemme hyödyntäminen palvelumallin suunnittelussa oli merkityksellistä. Projektiosaamisesta on meille hyötyä niin nykyisessä kuin tulevaisakin työtehtävissämme.

Kehittämistyön tekeminen ja opinnäytetyöprosessi vahvistivat tiimityötaitojamme. Keskinäinen yhteistyömme oli tiivistä ja mutkatonta. Kannoimme molemmat vastuuta työn edistämisestä ja pidimme kiinni asetetuista aikatauluista. Reflektointi oli jatkuvaa ja se tuki ammatillisen kasvun lisäksi myös opinnäytetyön luotettavuutta ja eettisyyttä. Pystyimme pitämään asiakkaan näkökulman keskiössä koko opinnäytetyöprosessin ajan. Myös yhteistyö työelämän yhteyshenkilöön oli toimivaa. Työelämän yhteyshenkilön rooli opinnäytetyöprosessissa oli merkityksellinen, sillä kannustuksen lisäksi hän myös kommentoi opinnäytetyötä säännöllisesti ja toi esiin organisaation kannalta tärkeät huomioivat asiat.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut pitkä prosessi, jossa ohjauksella on ollut iso merkitys. Tähän prosessiin on mahtunut myös haastavia hetkiä, joista olemme päässeet eteenpäin ohjauksen myötä. Opinnäytetyön ohjauksessa meitä on kannustettu tekemään omia valintoja työmme suhteen. Tämä on auttanut meitä kehittymään mm. reflektoinnissa, valittujen menetelmien käytössä ja akateemisen tiedon tuottamisessa.

8.2 Jatkokehittäminen

Tilapäishoito perustuu lapsilähtöiseen ja aikuisjohtoiseen toimintaan. Mielestämme tilapäishoidon lähtökohtana tulee olla lasten osallisuus, tarpeiden huomiointi ja toiveiden kuunteleminen. Tilapäishoidon asiakkaat hyötyisivät toiminnan asiakaslähtöisestä kehittämisestä esimerkiksi lapsikeskeisen palvelumuotoilun keinoin (Kalliomeri ym., i.a.). Asiakaslähtöisyys sosiaalialan palvelua kehitettäessä on ensiarvoisen tärkeää (Moisanen ym., 2020, s. 14). Tilapäishoidon on oltava lapsille mieluisaa ja sinne on oltava mukava mennä, jotta palvelu toimii tarkoitetulla tavalla eikä aiheuta perheille lisää kuormitusta arkeen.

Tilapäishoidon asiakkaana olevat lapset tulisi osallistaa palvelun arjen toimintojen kehittämiseen. Kehittämisessä esihenkilöllä on ymmärrys ja vastuu tilapäishoidon budjetista. Tilapäishoidon tiimivastaavalla ja ohjaajilla on käytännön osaamista ja tietoa palvelusta. Lisäksi kehittämisessä voisi hyödyntää asiantuntijoita, joilla on kokemusta erilaisten ryhmien ohjaamisesta ja toiminnallisten menetelmien käyttämisestä. Kehittämistä voidaan toteuttaa esimerkiksi työpajatyöskentelyllä. Työpajoissa tulisi käyttää lapsille sopivia menetelmiä esimerkiksi Tilannekuva lasten tai nuorten näkökulmasta -menetelmää (Kalliomeri ym., i.a., s. 33).

Tulevaisuudessa olisi tärkeä tutkia tilapäishoitopalvelun vaikutuksia asiakkaan hyödyn näkökulmasta. Asiakaslähtöisen tutkimuksen myötä voisi saada merkityksellistä tietoa palvelun vaikutuksista asiakkaan ja hänen perheensä hyvinvointiin. Mitä hyötyä palvelusta on ollut? Mikä palvelussa on ollut merkittävintä? Mikä on mahdollisesti estänyt palvelun hyvinvointivaikutuksia? Tätä tietoa voisi jatkossa käyttää tilapäishoitopalvelun kehittämisessä.

Tilapäishoitopalvelu ei tule ratkaisemaan kokonaan sitä ongelmaa, että tukiperheitä tarvitaan lisää ja tukiperheet tarvitsevat lisää osaamista lasten ja perheiden haasteiden kasvaessa. Tukiperhetoiminnan kehittäminen Helsingin kaupungilla jatkuu. Helsingin kaupungin tukiperhetoiminnan mahdollisuutta ottaa myös ammatilliset tukiperheet osaksi toimintaa on hyvä tarkastella.

LÄHTEET

- ADHD-liitto. (2021). *Arki toimimaan -vinkkejä lapsen myönteiseen tukemiseen opas*. <https://adhd-liitto.fi/wp-content/uploads/2023/04/Arki-toimimaan-opas-web.pdf>
- Ahonen, T. (2019). *Palvelumuotoilu sotessa: palvelumuotoilun käsikirja sosiaali- ja terveysalan palvelujen kehittämiseen*. (3. uud. p.).
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. (2019). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. Saatavilla 20.11.2022. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTI-KORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTI-SET%20SUOSITUKSET%202020.pdf? t=1578480382>
- Antila, M. (2012). *Kehittämispääoman synty ja rakentuminen strategisessa palvelujen laadunkehittämistyössä* [Väitöskirja, Tampereen yliopisto]. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66877/978-951-44-8752-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Businessmap. (i.a.). *What is Plan-Do-Check-Act (PDCA) Cycle?* Saatavilla 13.2.2024 [What Is Plan-Do-Check-Act Cycle? The 4-Step Model Explained \(businessmap.io\)](https://businessmap.io/what-is-plan-do-check-act-cycle-the-4-step-model-explained/)
- Collin, Paula (4.3.2021). 7-vuotias erityislapsi on odottanut tukiperhettä jo puolet elämästään – äiti: "Kuinka väsyneiksi vanhemmat pitää ajaa, että apua saa?". YLE. <https://yle.fi/a/3-11815649>
- Eduskunnan kuntoutusverkosto. (21.11.2023). *Kansanedustajien verkosto: Ennaltaehkäisevät, oikea-aikaiset ja sujuvat palvelut säästävät rahaa ja vähentävät inhimillistä kärsimystä*. [Kansanedustajien verkosto: Ennaltaehkäisevät, oikea-aikaiset ja sujuvat palvelut säästävät rahaa ja vähentävät inhimillistä kärsimystä - Soste](https://kansanedustajienverkosto.fi/ennaltaehkaisevat-oikea-aikaiset-ja-sujuvat-palvelut-saastavat-rahaa-ja-vahentavat-inhimillista-kaersimysta/)
- Fox, N. (2009). *Using Interviews in a Research Project*. The NIHR RDS for the East Midlands / Yorkshire & the Humber 2006. [Microsoft Word - 15 Using Interviews 2009.doc \(nihr.ac.uk\)](https://www.nihr.ac.uk/resources/using-interviews-2009/)
- Gripenberg, P. (2021). *Lastensuojelun ja perhesosiaalityön avopalvelujen valvontatoiminnan mallinnus*. Sosiaalityön erikoistumisopintojen loppu-

- työ. Saatavilla 20.11.2022. <https://www.sosnet.fi/loa-der.aspx?id=8662b13c-dd3b-4950-b4f4-cb88df3ce68e>
- Hellsten, E. & Ruoranen, I. (2012). *Tauko arjesta -nuorten ja työntekijöiden näkökulmia tukileiritoiminnan tavoitteisiin*. [Opinnäytetyö, Tampereen ammattikorkeakoulu.] https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/50686/Hellsten_Emmi_Ruoranen_lida.pdf?sequence=1
- Helsingin kaupunki. (2018a). *Esitys tukiviikonlopputoiminnan kokeilusta*. [sisäinen asiakirja]
- Helsingin kaupunki. (2018b). *Lisätietoa tutkimusluvan hakijalle*. Saatavilla 14.10.2022. https://www.hel.fi/static/sote/virasto/Tutkimusluvut_lisatietoa_2018.pdf
- Helsingin kaupunki. (2021). *Kasvun paikka. Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025. Valinnat, ohjelmat ja painopisteet*. Saatavilla 5.1.2024. <https://stplattaproduct.blob.core.windows.net/strategiatalousprod/Helsingin%20kaupunkistrategia%20Kasvun%20paikka.pdf>
- Helsingin kaupunki. (2022). *Palvelukuvaus: Ammatillinen tukiperhetoiminta*. [sisäinen asiakirja]
- Helsingin kaupunki. (2023a). *Tukiperhetoiminnan toimeksiantosopimus*. [sisäinen asiakirja]
- Helsingin kaupunki. (2023b). *Pysyväisohje. Tukiperhetoiminta*. [sisäinen ohje]
- Helsingin kaupunki. (i.a.-a). *Tukiperhetoiminta*. Saatavilla 5.1.2024. <https://www.hel.fi/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lasten-ja-perheiden-palvelut/lastensuojelu/lastensuojelun-asiakkaana/tukiperhetoiminta>
- Helsingin kaupunki. (i.a.-b). *Lastensuojelun läheisneuvonpito*. Saatavilla 5.1.2024. <https://www.hel.fi/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lasten-ja-perheiden-palvelut/lastensuojelu/lastensuojelun-asiakkaana/lastensuojelun-laheisneuvonpito>
- Hietala, O. (2018). Sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittämisessä osallisuus avautuu kaikille. Teoksessa H. Kostilainen & A. Nieminen (toim.), *Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia* (s. 118–138). (Diak työelämä 13). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-307-0>

- livonen, E. (14.11.2022). *Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön*. <https://www.mll.fi/blogi/jokaisella-lapsella-on-oikeus-turvalliseen-kasvuymparistoon/>
- Ikonen, R. (11.2.2021). Tutkimuksen filosofia osa 7. *Tutkimuksen luotettavuus ja katsaus tutkimuseetiikkaan*. [Video] YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=AKC4wGJQfYs&list=PLW84PWJWIAvd78pQTULaH_ZxvDMQQ39ij&index=7
- Jyväskylän yliopisto. (i.a.-a). *Lapsen tukena - tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta lapsi- ja perhesosiaalityössä (LATU)*. Saatavilla 10.3.2024 https://converis.jyu.fi/converis/portal/detail/Project/47732728?auxfun=&lang=fi_FI
- Jyväskylän yliopisto. (i.a.-b). *Ohjeita ammattilaiselle TukiArviointi-lomakkeiden käyttöön*. Saatavilla 10.11.2023 https://www.jyu.fi/sites/default/files/2023-09/manuaali_tukiarviointi.pdf
- Jääskeläinen, T. & Peltokangas, V. (2022). *Tilapäishoidon loppuraportti*. [Julkaisematon asiakirja]. Helsingin kaupunki.
- Jääskeläinen, T. & Peltokangas, V. (2023). *Tukiperhevalmennus*. [Julkaisematon asiakirja]. Helsingin kaupunki.
- Kalliomeri, R., Mettinen, K., Ohlsson, A., Soini, S. & Tulensalo, H. (i.a.). *Lapsikeskeinen palvelumuotoilu. Pelastakaa lapset*. Saatavilla 16.4.2024 [lapsikeskeinen_palvelumuotoilu.pdf \(amazonaws.com\)](lapsikeskeinen_palvelumuotoilu.pdf (amazonaws.com))
- Kannasoja, S., Lehto-Lundén, T., Moilanen, J., Svenlin, A. & Kiili, J. (2022a). *Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan tarvetta ilmentävät kuormitustekijät ja toiminnalle asetetut tavoitteet*. *Kasvun tuki aikakauslehti*. <https://kasvuntuki.fi/aikakauslehti/julkaisut/kannasoja/>
- Kannasoja, S., Malinen, M., Lehto-Lundén, T., Moilanen, J., Svenlin, A. & Kiili, J. (2022b). *Tukihenkilö ja tukiperhetoiminta lapsi- ja perhesosiaalityössä – raportti tukisuhdetoiminnan ammattilaisten kyselytutkimuksesta*. Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/84144/YFI14_LATU-raportti.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kanste, O., Kääriäinen, M., Mikkonen, K., Elo, S., Kaakinen, P., Oikarinen, A., Siira, H., & Pölkki, T. (2022). *Sisällönanalyysin käyttö suomalaisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa: dokumenttianalyysi*

- Hoitotiede-lehdessä julkaistuista artikkeleista vuosilta 2010-2021. *Hoitotiede*, 34(4), 241–255. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202301193651>
- Kiili, J., Malinen, K., Moilanen, J., Lehto-Lundén, T., Kannasoja, S. (2022). *Lapsen tukena – tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta lapsi- ja perhesosiaalityössä (LATU) -hankkeen päätöswebinaari 30.11.2022*. <http://r.jyu.fi/latuhanke/uutiset>
- Kivinen, T., Vanjusov, H., & Vornanen, R. (2020). Asiakkaan ääni – osallisuus ja vaikuttamisen mahdollisuudet. Teoksessa A. Hujala & H. Taskinen (toim.), *Uudistuva sosiaali- ja terveysala* (s. 267–293). Tampere University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-359-022-9>
- Kyngäs, H. & Vanhanen, L. (1999). Sisällön analyysi. *Hoitotiede*, 11(1), 3–12.
- L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. 30.12.2014/1301. [Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®](#)
- L 1302/2014. Laki lastensuojelulain muuttamisesta. 30.12.2014/1302. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141302>
- Lastensuojelulaitokset. (15.2.2024). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset>
- Lehto-Lundén, T. (2020). *Lapsi tukiperheessä: eksistentiaalis-fenomenologinen tutkimus lasten kokemuksista*. [Väitöskirja, Helsingin yliopisto]. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/314776>
- Lyhytaikainen huolenpito. (7.12.2023). Teoksessa *Vammaispalvelujen käsikirja*. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/lyhytaikainen-huolenpito>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (17.10.2017). *Päiväkotirauha vahvistaa osallisuutta*. <https://www.mll.fi/ammattilaisille/varhaiskasvattajille/kiusaminen-paivakodissa/paivakotirauha/paivakotirauha-vahvistaa-osallisuutta/>
- Moisanen, K., Cederberg, A. & Arell-Sundberg, M. (2020). Asiakslähtöisen osaamisen sisällön tarkastelua sosiaali- ja terveysalan kontekstissa. Teoksessa S. Laanterä & H. Saunders. (toim.), *Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten geneerinen osaaminen* (s. 8–22).

- Kirjallisuuskatsaus. Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-253-5>
- Ojasalo, K., Moilanen, T., & Ritalahti, J. (2014). *Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan*. (3. uud. p.) Sanoma Pro Oy.
- Oosi, O., Wennberg, M., Alavuotunki, K., Juutinen, S., & Pekkala, H. PricewaterhouseCoopers Oy. (2009). *Sosiaalialan kehittämishankkeen arviointi. Loppuraportti: Tulosten ja vaikutusten arviointi*. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:12). Sosiaali- ja terveysministeriö. [URN:NBN:fi-fe201504223768.pdf \(valtioneuvosto.fi\)](https://urn:nbn:fi-fe201504223768.pdf)
- Paasivaara, L. Suhonen, M., & Virtanen, P. 2013. *Projektijohtaminen hyvinvointipalveluissa*. (2. uud. p.). Tietosanoma Oy.
- Palonen, M., & Kylmä, J. (2022). Avoin haastattelu ja teemahaastattelu aineistonkeruumenetelminä laadullisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa. *Hoitotiede*, 34(4), s. 281–294.
- Pelastakaa lapset. (2013). *Olen niin onnekas, että mulla on sut – Lasten, vanhempien ja tukiperheiden kokemuksia tukiperhetoiminnasta*. Tukiperheraportti. Saatavilla 15.10.2023. https://frantic.s3.eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/2015/10/13125046/Tukiperheraportti_2013_final_LR.pdf
- Pelastakaa lapset. (2022). *Mitä lapsiperheille kuuluu? Selvitys vanhemmuuden tuen tarpeista*. <https://pelastakaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2022/04/06100434/mita-lapsiperheille-kuuluu-selvitys-2022.pdf>
- Pelastakaa Lapset. (i.a.). *Tukiperhetoiminta – Jaettu kokemus yhteisistä hetkistä, tuesta ja lapsen ilosta!* https://frantic.s3.eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/2015/10/13125046/Tukiperhetoiminta_raportti.pdf
- Perttu, J. (14.8.2023). Helsinki etsii perhehoitajia. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009782299.html>
- Pirkanmaan hyvinvointialue. (11.07.2023). *Päätös ammatillisen tukileiritoiminnan yhteistyösopimuksen hyväksynnästä § 20/2023* [pöytäkirja viranhaltijapäätöksestä]. Toimialuejohtaja, Pirkanmaan hyvinvointialue. Saatavilla 11.12.2023 <https://pirha.cloudnc.fi/fi->

[FI/Viranhaltijat/Toimialuejohtaja_ erityispalvelut/Paatos_ ammatillisen tukileiritoiminnan_y\(8232\)](#)

- Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikkö. (2019). *Tukiperhetoiminnan käsikirja*. https://storage.googleapis.com/siilinjarvi-production/2019/05/6e27b3ee-2019_tukiperhetoiminnan_kasikirja.pdf
- Pulkkinen, M. (2023). *Kolmas sektori kunnan tuottaman tukiperhepalvelun täydentäjänä*. [Kandidaatin tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/84919/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-202301111252.pdf>
- Ruuska, K. (2012). *Pidä projekti hallinnassa*. Suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. (7. p.) Talentum Media Oy.
- Saarinen, J., & Putkonen, A. (2012). Jatkuva arviointi projektitoiminnan kehittäjänä. Teoksessa T. Hautala, M. Ojalehto, & J. Saarinen (toim.), *Työelämää kehittämässä. Ammattikorkeakoulu projektimaisen kehittämisen kumppanina* (s. 32–46). (Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 67). Turun ammattikorkeakoulu. [Tyoeelaemaee-kehittaemaessae.pdf \(researchgate.net\)](#)
- Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T., & Kinos, S. 2017. *Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa*. (Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108). Turun ammattikorkeakoulu. <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>
- Satakunnan hyvinvointialue. (2023). *Tukiperhetalo tarjoaa lapsille tekemistä ja huoltajalle omaa aikaa*. <https://satakunnanhyvinvointialue.fi/tukiperhetalo-tarjoaa-lapsille-tekemista-ja-huoltajalle-omaa-aikaa/>
- Seppänen-Järvelä, R. (2004). Projekti – kehittämisen kehto vai musta aukko? *Yhteiskuntapolitiikka-YP 69 (2004): 3*, s. 251–259. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201209117005>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (19.12.2023). *Suomen kestävä kasvun ohjelma*. <https://stm.fi/kestavan-kasvun-ohjelma>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2017). *Sosiaalihuoltolain soveltamisopas*. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:5). Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3959-2>

- Sosiaali- ja terveysministeriö. (29.11.2018). *Oikeat palvelut oikeaan aikaan – Sote-palvelujen sisällöt ja työtavat uudistuvat*. [Oikeat palvelut oikeaan aikaan – Sote-palvelujen sisällöt ja työtavat uudistuvat - Sosiaali- ja terveysministeriö \(stm.fi\)](#)
- Sosiaalialan amk-verkosto. (2024). *Sosiaalialan tutkinnot ja kompetenssit. Sosionomi (Ylempi AMK) kompetenssit*. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/>
- Suomi.fi. (i.a.). *Kehitysvammaisten tilapäishoito*. Helsingin kaupunki, Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala. Saatavilla 10.1.2024 <https://www.suomi.fi/palvelut/kehitysvammaisten-tilapaishoito-helsingin-kaupunki-sosiaali-terveys-ja-pelastustoimiala/64e3dd59-64e2-48b0-82f0-ce085a355667>
- Suominen, Ida (9.3.2022). "Koko ajan on noin 50 lasta tukiperhejonossa" – Tukiperhetoiminnalle on kysyntää, mutta moni on myös lähtenyt mukaan. *Viikkosavo*. <https://www.viikkosavo.fi/paikalliset/4505744>
- Svenlin, A. (2020.) *Kannatteleva ja jännitteinen tukiperhetoiminta: lastensuojelun tukiperhetoiminnan käyttöteoria ja tukisuhteet* [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. [Kannatteleva ja jännitteinen tukiperhetoiminta. Lastensuojelun tukiperhetoiminnan käyttöteorian ja tukisuhteet. \(jyu.fi\)](#)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a-a). *Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut*. Saatavilla 20.11.2023 <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a-b). *Tukihenkilöt- ja perheet*. Saatavilla 20.11.2023 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/tukihenkilot-ja-perheet>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a-c). *Palvelutarpeen arviointi*. Saatavilla 10.12.2023 <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/palvelutarpeen-arviointi>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2021). *Koronaepidemian vaikutukset lapsiperheiden sosiaalipalveluihin – pulmia ja ratkaisuehdotuksia*. Tutkimuksesta tiiviisti 43/2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142962/URN_ISBN_978-952-343-699-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2022). *Vuosikertomus. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma*. Saatavilla 4.1.2024 [THL Sote-uudistus vuosikertomus 2021](#)
- Tietosuojavaltuutetun toimisto. (i.a.). *Henkilötietojen minimointi tieteellisessä tutkimuksessa*. Saatavilla 21.3.2023 [Henkilötietojen minimointi | Tietosuojavaltuutetun toimisto](#)
- Toikko, T. & Rantanen, T. (2009). *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta*. (3. uud. p.). <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-7732-4>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (2. uud. p.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. [Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa \(tenk.fi\)](#)
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Valli, R. & Aarnos, E. (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (5. uud. p.). PS-kustannus.
- Valtioneuvosto. (i.a.). *Sote-uudistus. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus*. Saatavilla 30.12.2023 <https://soteuudistus.fi/tulevaisuuden-sosiaali-ja-terveyskeskus-ohjelma>
- Vammaisperheyhdistys Jaatinen ry. (2022). *"Kerrankin joku kysyy, miten minä jaksan". Vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien lasten vanhempien hyvinvointikyselyn 2022 tuloksia, Helsinki*. https://bin.yhdistysavain.fi/1600364/ZVa7SUdoqggZsg1rrpQu0Zzg2c/Kooste_Helsinki.pdf
- Vernerin. (2023). *Lyhytaikais- ja tilapäishoito*. <https://verneri.net/yleis/lyhytaikais-ja-tilapaishoito>
- Westin, S. & Österlund, E. (2013). *Varför barn får kontaktperson och kontaktfamilj. En aktstudie om barnens bakgrund och skäl till insats*.

Stockholms universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:698606/FULLTEXT01.pdf>

LIITE 1. Suunnitteluprojektin eteneminen

Ajankohta	Menetelmä	Osallistujat	Tuotos	Projektin vaihe
26.8.2022	Työkokous	Päällikkö Projektisuunnittelijat	Aikataulu Tavoitteet	Suunnittelu
9/2022	Työkokoukset	Projektisuunnittelijat	Projektisuunnitelman täsmentäminen	Suunnittelu
26.9.2022	Työkokous	Päällikkö Projektisuunnittelijat	Reflektointi Haastateltavien valinta	Arviointi
10/2022	Työkokoukset	Projektisuunnittelijat	Kriteerien kuvaus Asiakasryhmän määrittely Palvelukuvaus	Tiedon tuottaminen
6.10.2022	Haastattelu	Projektisuunnittelijat Asiantuntija	Palvelun sisältöön liittyvä aineisto	Tiedonhankinta
6.10.2022	Haastattelu	Projektisuunnittelijat Asiantuntija	Palvelun sisältöön liittyvä aineisto	Tiedonhankinta
12.10.2022	Haastattelu	Projektisuunnittelijat Asiantuntija	Palvelun sisältöön liittyvä aineisto	Tiedonhankinta
13.10.2023	Työkokous	Päällikkö Projektisuunnittelijat	Reflektointi	Arviointi
26.10.2022	Tapaaminen	Projektisuunnittelijat Tilan käyttäjät	Tiloihin tutustuminen Tukipalvelu- konsultointi	Tiedonhankinta
27.10.2022	Haastattelu	Projektisuunnittelijat Asiantuntija	Palvelun sisältöön liittyvä aineisto	Tiedonhankinta
27.10.2022	Työkokous	Päällikkö Projektisuunnittelijat	Reflektointi	Arviointi
2.11.2022	Haastattelu	Projektisuunnittelijat Asiantuntija	Palvelun sisältöön liittyvä aineisto	Tiedonhankinta
3.11.2022	Lasty esihenkilökokous	Esihenkilöt Projektisuunnittelijat	Hankkeen esittely Reflektointi	Arviointi
3.11.2022	Lasta esihenkilökokous	Esihenkilöt Projektisuunnittelijat	Hankkeen esittely Reflektointi	Arviointi
11/2022	Työkokoukset Haastattelujen analysointi Kirjallisuus ja tutkimukset	Projektisuunnittelijat	Raportin kirjoittaminen	Tiedon tuottaminen
10.11.2022	Työkokous	Päällikkö Projektisuunnittelijat	Reflektointi	Arviointi
17.11.2022	Työkokous	Projektisuunnittelijat Avopalveluiden asiakasohjaus	Hankkeen esittely Reflektointi	Tiedon tuottaminen Arviointi
24.11.2022	Työkokous	Päällikkö Projektisuunnittelijat	Reflektointi	Arviointi
29.11.2022	Lastensuojelun johtoryhmän kokous	Lastensuojelun johtoryhmä Projektisuunnittelijat	Hankkeen esittely Reflektointi	Arviointi
9.12.2022	Työkokous	Päällikkö Projektisuunnittelijat	Reflektointi	Arviointi
12/2022	Kirjoittaminen	Projektisuunnittelijat	Loppuraportti	Tiedon tuottaminen
21.12.2022	Työkokous	Päällikkö Projektisuunnittelijat	Reflektointi	Projektin päättäminen

LIITE 2. Asiantuntijahaastattelu: palvelun sisällön suunnittelu

Haastattelukysymys:

Mitä uuden palvelun suunnittelussa tulisi ottaa huomioon?

LIITE 3. Asiantuntijahaastattelu: tilapäishoidon asiakasryhmän määrittely

Haastattelukysymys:

Mistä tilapäishoidon tarve syntyy?

Apukysymykset:

Millaiset lapset ovat jääneet ilman tavallista tai ammatillista tukiperhettä?

Miten paljon palvelun ulkopuolelle jääviä lapsia on?

Millaisille lapsille uusi tilapäishoito olisi sopiva palvelu?

LIITE 4. Tutkimuslupa

Helsingin kaupunki
 Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala
 Perhe- ja sosiaalipalvelut -palvelukokonaisuus
 Lastensuojelu ja perhesosiaalityö

Pöytäkirjanote

1 (3)

26.6.2023

Lastensuojelun johtaja

Anita Lindfors
 PL 6090
 00099 HELSINGIN KAUPUNKI

72 §

Tutkimuslupa YAMK-opinnäytetyölle "Laitosmuotoisen tilapäishoidon suunnittelu Helsingin kaupungille"

HEL 2023-004210 T 13 02 01

Päätös

Lastensuojelun johtaja myönsi tutkimusluvan Tiina Jääskeläisen ja Virve Peltokankaan YAMK-opinnäytetyölle "Laitosmuotoisen tilapäishoidon suunnittelu Helsingin kaupungille". Yhteyshenkilönä toimii Lastensuojelupalvelujen päällikkö Anita Lindfors. Tutkimuslupa on voimassa 31.12.2023 saakka.

Tutkimusraportista ei saa olla tunnistettavissa tutkimukseen osallistuneita henkilöitä.

Tutkimuksesta ei tule koitua kustannuksia sosiaali-, terveys- ja pelastustoimelle.

Tutkija sitoutuu noudattamaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen, tietosuojalain 1050/2018 sekä muun voimassa olevan lainsäädännön tutkijalle asettamia vaatimuksia.

Tutkija saapuu pyydettyä maksutta esittelemään tutkimuksen tuloksia Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimeen.

Sähköinen tutkimusraportti tai sen osoite toimitetaan sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan käyttöön osoitteella: tutkimusluvut.sote@hel.fi.

Päätöksen perustelut

Opinnäytetyön tarkoituksena on suunnitella malli laitosmuotoisesta tilapäishoidosta Helsingin kaupungin lastensuojelu ja perhesosiaalityölle. Suunnittelutyö on osa Kestävän kasvun –hanketta. Kehittämistyö sisältää asiakasryhmän koon ja tarpeen määrittelyn, toiminnan sisällön ja toteutuksen suunnittelun sekä palvelumallin luomisen laitosmuotoisesta tilapäishoidosta. Tavoitteena on laajentaa Helsingin kaupungin lastensuojelun ja perhesosiaalityön palveluvalikkoa ja sitä kautta nopeuttaa

Postiosoite
 PL 6000
 00099 HELSINGIN KAUPUNKI
 sosiaaliterveys@hel.fi

Käyntiosoite
 Toinen linja 4 A
 Helsinki 53
 www.hel.fi/sotepe

Puhelin
 +358 9 310 5015
Faksi
 +358 9 310 42504

Y-tunnus
 0201256-6

Tilinho
 FI57 8000 1300 0616 38
Alv.nro
 FI02012566

Helsingin kaupunki
 Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala
 Perhe- ja sosiaalipalvelut -palvelukokonaisuus
 Lastensuojelu ja perhesosiaalityö

Pöytäkirjanote

2 (3)

26.6.2023

Lastensuojelun johtaja

tukiperhepalvelua vastaavan tuen saamista perheille sekä valmis palvelumalli, jonka Helsingin kaupungin lastensuojelu ja perhesosiaalityö voi ottaa käyttöön testaamalla sitä ensin pilotoimalla.

Uuden palvelun suunnitteluprosessissa etsitään vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Kenelle palvelu suunnitellaan? Mitä palvelu pitää sisältää? Miten palvelu toteutetaan?

Aineistona käytetään palvelun suunnittelutyössä syksyllä 2022 toteutettuja asiantuntijahaastatteluja (lastensuojelun ja perhesosiaalityön eri asiantuntijoita palvelun sisällön ja toteutuksen suunnittelua varten). Jo toteutettujen haastattelujen lisäksi tutkijat haastattelevat avopalveluiden asiakasohjauksen työntekijöitä asiakasryhmän koon ja tarpeen määrittelyä varten. Haastattelut toteutetaan Teams -yhteydellä kevään 2023 aikana. Haastattelut ovat luottamuksellisia eikä henkilötietoja kerätä. Haastatteluista kirjataan muistiinpanot, jotka tallennetaan salasanalla suojattuun tiedostoon, jossa niitä säilytetään opinnäytetyöprosessin ajan. Opinnäytetyön valmistuttua haastatteluaineistoja sisältävät tiedot hävitetään.

Lastensuojelupalvelujen päällikkö puoltaa tutkimuslupaa.

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunnan päätöksen 17.1.2023 § 11 mukaan sosiaalihuollon asiakirjojen ja terveydenhuollon potilasasiakirjojen antamisesta päättää lastensuojelun johtaja (lastensuojeluun kohdistuvat tutkimusluvut).

Lisätiedot

Mia Mäntymaa, kehittämissuunnittelija, puhelin: 310 72924
 mia.mantymaa(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Tutkimuslupahakemus 14.2.2023 (Salassa pidettävä, Julkl. (621/1999) 24.1 § 21 k)
- 2 Lyhyt versio Tutkimussuunnitelma (Salassa pidettävä, Julkl. (621/1999) 24.1 § 21 k)
- 3 Tutkimuslupahakemus 14.2.2023, tutkimussuunnitelma (Salassa pidettävä, Julkl. (621/1999) 24.1 § 21 k)
- 4 Tutkimuslupahakemus, täydennys 25.4. 2023, liite, tutkimussuunnitelma (Salassa pidettävä, Julkl. (621/1999) 24.1 § 21 k)

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimusohje, sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta

Otteet

Ote	Otteen liitteet
Hakija	Oikaisuvaatimusohje, sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta

Postiosoite PL 8000 00099 HELSINGIN KAUPUNKI sosiaaliterveys@hel.fi	Käyntiosoite Toinen linja 4 A Helsinki 53 www.hel.fi/sotepe	Puhelin +358 9 310 5015 Faksi +358 9 310 42504	Y-tunnus 0201256-6	Tilinro FI57 8000 1300 0616 38 Alv.nro FI02012566
---	---	---	------------------------------	--

Helsingin kaupunki
Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala
Perhe- ja sosiaalipalvelut -palvelukokonaisuus
Lastensuojelu ja perhesosiaalityö

Pöytäkirjanote

3 (3)

26.6.2023

Lastensuojelun johtaja

Yhteyshenkilö

Liite 1

Liite 2

Liite 3

Liite 4

Pöytäkirjanote on lähetetty asianosaiselle 26.6.2023.

Lastensuojelun johtaja

Saila Nummikoski
lastensuojelun johtaja

Postiosoite
PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
sosiaaliterveys@hel.fi

Käyntiosoite
Toinen linja 4 A
Helsinki 53
www.hel.fi/sotepe

Puhelin
+358 9 310 5015
Faksi
+358 9 310 42504

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI57 8000 1300 0616 38
Alv.nro
FI02012566

LIITE 5. Suostumuslomake 1

SUOSTUMUS HAASTATELUMATERIAALIN KÄYTTÖÖN OPINNÄYTETYÖSSÄ

Opiskelemme sosionomi YAMK- tutkintoa Diakonia ammattikorkeakoulussa. Teemme opinnäytetyön laitospäihoidon suunnittelusta Helsingin kaupungille. Haastattelimme sinua syksyllä 2022 tilapäishoidon kehittämiseen liittyen, kun toimimme hankkeen projektisuunnittelijoina. Opinnäytetyömme kannalta olisi tärkeää, että voisimme hyödyntää haastattelumateriaalia opinnäytetyössämme.

Käsitlemme haastattelumateriaalia opinnäytetyössä luottamuksellisesti, emmekä tuo ilmi haastateltavien henkilöllisyyttä. Haastattelumateriaalit hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Tavoiteaika opinnäytetyön valmistumiselle on vuoden 2023 loppuun mennessä.

Vastaamme mielellämme opinnäytetyöhön liittyviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin,

Virve Peltokangas, virve.peltokangas@student.diak.fi

Tiina Jääskeläinen, tiina.jaaskelainen@student.diak.fi

Opinnäytetyön ohjaavina opettajina toimivat:

Mika Alavaikko, mika.alavaikko@diak.fi

Taina Heino, taina.heino@diak.fi

Allekirjoituksellani vahvistan suostumuksen antamani haastattelumateriaalin käyttämiseen edellä mainitussa opinnäytetyössä.

.....
Paikka Aika Allekirjoitus ja nimenselvennys

LIITE 6. Suostumuslomake 2

SUOSTUMUS HAASTATTELUUN

Opiskelemme sosionomi YAMK- tutkintoa Diakonia ammattikorkeakoulussa. Teemme opinnäytetyön laitospäishoidon suunnittelusta Helsingin kaupungille. Tilapäishoidon suunnittelun lähtökohtana on asiakasryhmän määrittely. Tätä varten keräämme aineistoa asiantuntijahaastatteluilla. Toivomme voivamme hyödyntää asiantuntijuuttasi haastattelemalla sinua opinnäytetyötämme varten.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Haastattelut (kesto 60 min) toteutetaan Microsoft Teams -yhteydellä kevään 2023 aikana. Haastattelut ovat luottamuksellisia eikä henkilötietoja kerätä. Haastatteluista kirjataan muistiinpanot, jotka hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Tavoiteaika opinnäytetyön valmistumiselle on vuoden 2023 loppuun mennessä. Haastatteluista ei makseta palkkiota.

Vastaamme mielellämme opinnäytetyöhön liittyviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin,

Virve Peltokangas, virve.peltokangas@student.diak.fi

Tiina Jääskeläinen, tiina.jaaskelainen@student.diak.fi

Opinnäytetyön ohjaavina opettajina toimivat:

Mika Alavaikko, mika.alavaikko@diak.fi

Taina Heino, taina.heino@diak.fi

Suostun haastatteluun ja olen ymmärtänyt, että haastatteluaineistoa hyödynnetään laitospäishoitoa tarvitsevan asiakasryhmän määrittelyssä. Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumukseni, antamani keskeyttämiseen ja

suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa. Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

.....
Paikka Aika Allekirjoitus ja nimenselvennys

LIITE 7. Tietosuojaseloste

TIETOSUOJASELOSTE

Olet osallistumassa Diakonia ammattikorkeakoulun opintoihin kuuluvan opin-
näytetyöhön
liittyvään tutkimukseen. Tämä seloste kuvaa, miten henkilötietojasi käsitellään
tutkimuksessa.

Tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voit myös halutessasi
keskeyttää
osallistumisesi tutkimukseen. Jos keskeytät osallistumisesi, ennen keskeytystä
kerättyä aineistoa
voidaan kuitenkin käyttää tutkimuksessa.

Opinnäytetyön rekisterinpitäjä/opinnäytetyön tekijät:

Virve Peltokangas ja Tiina Jääskeläinen
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki

Yhteyshenkilöt tutkimusta koskevissa asioissa:

Virve Peltokangas
09 31021576
virve.peltokangas@hel.fi

Tiina Jääskeläinen
09 310 43240
tiina.j.jaaskelainen@hel.fi

Opinnäytetyön ohjaava opettaja:

Mika Alavaikko
mika.alavaikko@diak.fi

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus:

Opinnäytetyö laitoshoidon tilapäishoidon suunnittelusta Helsingin kaupun-
gille. Opinnäytetyössä ei käsitellä arkaluonteisia henkilötietoja. Opinnäytetyön
aineisto kerätään haastattelemalla asiantuntijoita. Haastatteluun osallistuminen
on vapaaehtoista. Haastattelut ovat luottamuksellisia ja haastateltavien henkilö-
tietoja ei käytetä opinnäytetyössä. Haastateltavien allekirjoittamat suostumukset
säilytetään opinnäytetyön valmistumiseen asti lukitussa kaapissa ja niitä käyttää
ainoastaan opinnäytetyön tekijät. Tietoja ei luovuteta muille. Suostumuslomak-
keet hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Tavoiteaika opinnäytetyön valmistu-
miselle on vuoden 2023 loppuun mennessä.

Tutkittavalla on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli hän
katsoo, että
henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Yhteystiedot:

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Käyntiosoite: Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Postiosoite: PL 800, 00531 Helsinki

Sähköposti: tietosuoja(at)om.fi

Puhelinvaihte: 029 566 6700

Kirjaamo: 029 566 6768